Cultele neoprotestante din România
în perioada 1975-1989

Elis Neagoe - Pleşa, Liviu Pleşa

Transformarea comunistă a României a avut implicații directe şi dramatice asupra vieții religioase, mai ales în condițiile în care noua putere promova ateismul. Mai mult, adversitatea statului comunist față de orice alte forme de organizare pe care nu le controla, nu avea cum să nu se reflecte şi în politica noului regim față de culte. De altfel, poziția neoficială a comuniştilor față de religie a reieşit foarte clar din declarația lui Alexandru Drăghici, membru al Biroului Politic al C.C. al P.M.R. şi ministru al Afacerilor Interne, făcută în cadrul unei consfătuiri avute cu conducători Securității la data de 2-3 decembrie 1957: „Oare, Biserica nu a fost întotdeauna elementul de frână al progresului poporului, nu ei au opus întotdeauna rezistență progresului poporului? De ce aşa de des reacțiunea îmbracă această noțiune, fiindcă astăzi statul nostru democrat popular nu ia poziție împotriva religiei, ci aşteaptă doar ca, o dată cu ridicarea culturală a poporului, el singur să se edifice asupra acestei noțiuni a «opiului poporului», cum spune Marx, poporul să vadă singur ce este religia”[1].

Cadrul legal

Ca atare, „Legea pentru regimul general al cultelor religioase” din România era emisă la 4 august 1948, aşadar, la foarte scurt timp după preluarea puterii de către comunişti. Ca o primă măsură, noua lege stipula reducerea numărului cultelor recunoscute de stat de la 60, cum prevedea legea din 1928, la doar 14, iar controlul activității lor era atributul guvernului, reprezentat de Ministerul Cultelor, devenit ulterior Departamentul Cultelor[2].

Printre cele 14 culte recunoscute oficial se aflau şi patru confesiuni neoprotestante: baptist, penticostal, adventist de ziua a şaptea şi creştin după Evanghelie. În legătură cu aceste recunoaşteri,

---

[1] A.C.N.S.A.S, fond Documentar, dosar 114, f. 324.

[2] Dintre prevederile legii amintim: „Statul garantează libertatea conştiinței şi libertatea religioasă pe tot cuprinsul Republicii Populare Române” (art. 1); „Nimeni nu poate fi urmărit pentru credința sa religioasă sau pentru necredința sa” (art. 3); „Cultele religioase sunt libere să se organizeze şi pot funcționa liber, dacă practicile şi ritualul lor nu sunt contrare Constituției, securității sau ordinei publice şi bunelor moravuri” (art. 6); „Cultele religioase se vor organiza după norme proprii, conform învățăturilor, canoanelor şi tradițiilor lor, putând organiza, potrivit aceloraşi norme, aşezăminte, asociațiuni, ordine şi congregațiuni” (art. 7); „Cultele religioase recunoscute vor trebui să aibă organizație centrală, care să reprezinte cultul, indiferent de numărul credincioşilor săi” (art. 12); „Cultele religioase, pentru a putea să se organizeze şi să funcționeze, vor trebui să fie recunoscute prin decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale (…). În cazuri bine motivate se va putea retrage recunoaşterea în acelaşi mod” (art. 13); „Cultele religioase pot ține congrese sau adunări generale cu aprobarea Ministerului Cultelor, iar conferințele şi consfătuirile locale (adunări eparhiale, protopopeşti), cu aprobarea autorităților locale respective” (art. 24) - „Monitorul Oficial”, nr. 178, 4 august 1948.

trebuie arătat că statul comunist a dorit de fapt ca, prin această favoare, să obţină sprijinul şi fidelizarea lor faţă de noul regim. În acest sens, relevantă este o notă a Departamentului Cultelor, nr. 452 din 20 iunie 1958, care conţinea următoarea apreciere: „Pentru prima oară li s-a oferit caracterul de cult, în cadrul statului democrat-popular, în timpul burgheziei având un regim de «asociaţii» (fapt care permitea un tratament restrictiv, discriminatoriu şi arbitrar). Regimul care li s-a creat a fost rezultatul tratamentului egal oferit tuturor organizaţiilor religioase din ţara noastră; totodată s-a sperat că, ferite de discriminările la care au fost supuse în vremea burgheziei, vor fi ataşate regimului şi scoase de sub influenţa centralelor lor din apus”[3]. Aşteptările regimului au fost înşelate, însă, deoarece reprezentanţii cultelor neoprotestante, chiar dacă au permis unele intruziuni ale statului, şi-au continuat activitatea de atragere a unui număr mare de credincioşi şi au menţinut legăturile cu forurile lor conducătoare din străinătate. Eşecul acestei politici a fost de asemenea semnalat în nota amintită anterior: „Cei zece ani care au trecut de la recunoaşterea acestor culte au fost suficienţi pentru a demonstra prozelitismul lor şi a ne atrage atenţia asupra pericolului special pe care-l prezintă, cu atât mai mult cu cât ele pretind că propaga credinţa «adevărată», fără popi, fără icoane şi ritualuri învechite (…) Continuă să caute dependenţa spirituală faţă de centralele lor care sunt în apus (Elveţia şi SUA) şi manifestă o preocupare intensă pentru practici ilegale, dovedind în comportare o duplicitate prezentă în toate acţiunile lor (ţin şedinţe nestatutare, înfiinţează comunităţi nerecunoscute, trimit în ţară agitatori fără legitimaţii, culeg fonduri pe care nu le declară, se preocupă în mod deosebit de tineret etc.)”[4].

În completare la legea din august 1948, la 17 septembrie 1948, Prezidiul MAN a emis Decretul nr. 243 „pentru fixarea numărului eparhiilor (diocezelor, superintendenţelor), cultelor religioase”, care, după ce stipula organizarea cultelor ortodox, greco-catolic, romano-catolic, reformat şi creştin de rit vechi, arăta la art. 2 că: „toate celelalte culte vor avea câte o organizaţie centrală, conform legii, şi cu denumirea fixată în Statutul de organizare al cultului respectiv”[5].

Imediat după venirea la putere a lui Nicolae Ceauşescu a fost adoptată o nouă Constituţie, care păstra prevederile precedentelor două constituţii în ceea ce priveşte drepturile religioase, acestea fiind asigurate de art. 17 („Cetăţenii Republicii Socialiste România, fără deosebire de naţionalitate, rasă, sex sau religie, sunt egali în drepturi în toate domeniile vieţii economice, politice, juridice, sociale şi culturale. Statul garantează egalitatea în drepturi a cetăţenilor. Nici o îngrădire a acestor drepturi şi nici o deosebire în exercitarea lor pe temeiul naţionalităţii, rasei, sexului sau

[3] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 146, vol. 2, f. 19.
[4] *Ibidem*, f. 19-20.
[5] „Monitorul Oficial”, nr. 217, 18 septembrie 1948.

religiei nu sunt îngăduite") şi art. 30 („Libertatea conştiinţei este garantată tuturor cetăţenilor Republicii Socialiste România. Oricine este liber să împărtăşească sau nu o credinţă religioasă. Libertatea exercitării cultului religios este garantată. Cultele religioase se organizează şi funcţionează liber")[6]. Totodată, Codul Penal aflat în vigoare în anii '80 prevedea existenţa mai multor pedepse pentru încălcarea libertăţii religioase în România. Ele sunt precizate la articolele 247 („Îngrădirea de către un funcţionar a folosinţei sau a exerciţiului drepturilor vreunui cetăţean, ori crearea pentru aceasta a unor situaţii de inferioritate pe temei de naţionalitate, rasă, sex sau religie, se pedepseşte cu închisoarea de la o lună la şase luni sau amendă"), 318 („Împiedicarea sau tulburarea libertăţii de exercitare a vreunui cult religios, care este organizat şi funcţionează potrivit legii, se pedepseşte cu închisoarea de la o lună la şase luni sau cu amendă") şi 357 („se pedepseşte cu închisoare de la 15-20 ani, genocidul, inclusiv acela săvârşit pe motiv de apartenenţă religioasă")[7].

În afara acestui cadru legal intern, drepturile religioase ale cetăţenilor români erau aprobate, cel puţin oficial, şi de Actul final al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, de la Helsinki, semnat la 1 august 1975. Statele semnatare s-au declarat de acord să acţioneze în conformitate cu scopurile şi principiile Cartei ONU şi cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului. Documentul final de la Helsinki prevedea respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, inclusiv a libertăţii de gândire, religie sau convingere. Statele participante se angajau să recunoască şi să respecte libertatea individului de a practica singur sau în comun religia, acţionând după imperativele propriei sale conştiinţe[8]. De asemenea, la 31 octombrie 1974 România ratificase şi „Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale", adoptat de Adunarea Generală a ONU la 16 decembrie 1966, care la art. 18, lit. 1, prevedea: „Orice persoană are drept la libertatea gândirii, conştiinţei şi religiei; acest drept implică libertatea de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa, precum şi libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerea, individual sau în comun, atât în public, cât şi în particular"[9].

Aceste acte erau completate şi de declaraţiile oficiale ale lui Nicolae Ceauşescu, care afirma, negând făţiş realitatea, că în Republica Socialistă România sunt respectate credinţele religioase: „Constituţia ţării noastre prevede clar asigurarea activităţii libere a cultelor religioase recunoscute de stat, libertatea practicării cultului respectiv. Înfăptuind neabătut aceste prevederi, respectăm riguros

---

[6] Ioan Muraru, Gheorghe Iancu, *Constituţiile române. Texte. Note. Prezentare comparativă*, ediţia a III-a, Regia Autonomă „Monitorul Oficial", Bucureşti, 1995, p. 160, 162.
[7] *Codul Penal al Republicii Socialiste România*, Serviciul Buletinului Oficial şi al Publicaţiilor Legislative, Bucureşti, 1975.
[8] ****Actul final al CSCE-Helsinki*, 1975, Editura Politică, Bucureşti, 1975.
[9] „Buletinul Oficial", nr. 146, 20 noiembrie 1974.

Constituția, politica noastră în acest domeniu. Desigur, aceasta presupune, de asemenea, ca toți cetățenii, inclusiv cultele, preoții, să-şi îndeplinească neabătut îndatoririle față de țară, să respecte prevederile legilor şi să acționeze în spiritul Constituției pentru a contribui, cu posibilitățile lor, la construcția societății socialiste"[10].

În pofida tuturor acestor angajamente şi declarații oficiale referitoare la respectarea libertății religioase în România, în întreaga perioadă a regimului comunist membrii cultelor religioase au fost departe de a fi favorizați, fiind deseori victime ale unor abuzuri şi persecuții venite din partea organelor statului, cu precădere credincioşii aparținând cultelor neoprotestante, atât ilegale, cât şi legale.

Baptiştii

Unul dintre cele patru culte neoprotestante autorizate să funcționeze de către noua putere a fost cultul baptist, care în acea perioadă avea numărul cel mai mare de credincioşi. Cultul baptist a apărut în secolul al XVII-lea în Anglia, fiind întemeiat de John Smith, iar apoi s-a răspândit în Germania şi Austro-Ungaria, pentru a ajunge la mijlocul secolului al XIX-lea şi în România. Cultul a primit această denumire de la accentul pus pe taina botezului, cuvânt provenit din grecescul *baptizo* („a scufunda"). Prin actul de botez, care are loc la majorat, se consacră intrarea credinciosului în cult, acesta fiind considerat „renăscut în credință şi separat de cele ale lumii", motiv pentru care ceremonia primeşte un caracter solemn. O altă caracteristică a cultului este nerecunoaşterea sfinților şi a icoanelor, la care nu se închină. Aceste caracteristici se înscriu în doctrina generală a baptismului, care pune accentul „pe întoarcerea la sursă, pe renunțarea la forme moarte, pe simplitate şi curăție"[11]. Potrivit Statutului cultului, credincioşii baptişti sunt obligați să frecventeze cu regularitate biserica, în caz contrar ei putând fi excluşi. Un alt precept este cel al „preoției universale", fiecare baptist considerându-se un misionar, ceea ce ajută cultul în atragerea de noi membri.

În România, primele comunități baptiste au apărut în Transilvania, la mijlocul secolului al XIX-lea, ca urmare a activității unor misionari imigranți. În 1856 s-a înființat prima biserică baptistă din Bucureşti. Conform Statutului cultului, unitatea de bază este biserica, pe lângă care pot exista şi filiale, atunci când numărul credincioşilor este mai mare de 20 de persoane. În 1919, toate bisericile baptiste din țară s-au unit sub denumirea de Uniunea Comunităților Creştine Baptiste din România,

---

[10] Nicolae Ceauşescu, *Cuvântare rostită la Consfătuirea de lucru la C.C. al P.C.R. din 5-7 septembrie 1979*, în „Munca de partid", nr. 9/1979, p 5.

[11] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 143, vol. 1, f. 23. Citatele redate mai sus provin dintr-un memoriu înaintat de un pastor baptist autorităților comuniste din România.

care şi-a ținut primul congres în anul 1921. Cultul baptist a fost recunoscut inițial prin Decretul-Lege nr. 553/1944, iar apoi a funcționat conform Decretului nr. 1203 din 14 noiembrie 1950, care punea în practică Legea cultelor din 1948. În anii '80, Uniunea Comunităților Creştine Baptiste era formată din şase comunități care grupau bisericile din zonele Bucureşti, Braşov, Timişoara, Arad, Cluj şi Oradea. Uniunea, ca organ central reprezentativ şi administrativ al cultului, era condusă de un comitet alcătuit din 15 membri, în frunte cu un preşedinte (care în această perioadă era pastorul Mihai Huşanu), aleşi pe trei ani de către delegații comunităților, în cadrul unui congres general. În anul 1980 Comunitatea Baptistă din Bucureşti cuprindea biserici şi filiale din 14 județe.

În plan extern, Uniunea era afiliată la Alianța Mondială Baptistă, cu sediul la Washington, organul mondial de conducere, şi la Federația Baptistă Europeană, cu sediul la Berna, forul european de conducere. De asemenea, Uniunea era prezentă ca observator la Conferința Bisericilor Europene.

Cultul mai dispunea şi de un seminar teologic la Bucureşti şi edita revista lunară „Îndrumătorul Creştin Baptist". Conform documentelor Departamentului Cultelor, ca masă de credincioşi, cultul baptist avea în 1940 un număr de 17.457 membrii botezați (aşadar, doar persoanele majore, şi fără aderenții nebotezați)[12]. În 1948, numărul total al membrilor şi aderenților se cifra la 80.000 de persoane[13], pentru ca în 1965 numărul credincioşilor botezați să fie de 55.842[14]. În 1980, Comunitatea Baptistă din Bucureşti era formată din 2.600 de credincioşi, deserviți de şase pastori, care predicau în şase biserici[15], iar la nivel național, în anul 1982 existau 189.850 de membri şi 74.150 de aderenți[16]. Un document din 1984 preciza că doar numărul credincioşilor baptişti botezați se ridica la 84.000 de persoane, aparținând naționalităților română, maghiară, germană, iar cultul dispunea de 950 lăcaşuri de cult, deservite de 180 de pastori[17]. Indiferent sub ce formă erau prezentate aceste cifre, ca reflectând numărul total al credincioşilor şi simpatizanților sau doar pe cel al membrilor botezați, documentele Departamentului Cultelor subliniază creşterea explozivă a numărului aderenților la cultul baptist, evocând întotdeauna necesitatea de a se lua măsuri mult mai ferme pentru stoparea acestui proces.

Penticostalii

Al doilea cult neoprotestant recunoscut de comunişti a fost cultul penticostal. Mişcarea religioasă penticostală a apărut în SUA la începutul secolului XX, înfiltrându-se aproape simultan în

---

[12] Idem, dosar 148, vol. 1, f. 42.
[13] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 43.
[14] Idem, dosar 148, vol. 1, f. 42.
[15] Idem, dosar 143, vol. 1, f. 104.
[16] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 43.
[17] Idem, dosar 148, vol. 5, f. 186.

Țara Galilor şi, de acolo, în întreaga Europă. Numele de penticostali vine de la cuvântul *pentecosta* (cincizecime), prin care aderenții susțin că sunt botezați cu Duh Sfânt şi cu foc, daruri primite la Cincizecime sau Rusalii. La primirea botezului aceştia aderenții cunosc „darul vorbirii în limbi". Pentru a câştiga acest dar, credincioşii sunt îndrumați să țină posturi şi rugăciuni îndelungate, în urma cărora unii credincioşi ajung să tremure (motiv pentru care sunt cunoscuți în popor sub numele de „tremurători") şi să vorbească cuvinte neînțelese, ceea ce ar reprezenta „vorbirea în limbi" (glosololie). Cultul penticostal nu admite tainele, sfinții, icoanele, simbolul crucii şi pune accent pe folosirea predicii, a posturilor şi a prorocirilor despre a doua venire a lui Hristos. Se practică, de asemenea, săvârşirea actului umilinței, care uneori constă în spălarea picioarelor celorlalți. Față de aceste precepte, un document din anul 1980 arăta că: „Prin măsurile luate de Departamentul Cultelor, practicile bolnăvicioase, exagerările şi alte aspecte negative din acest cult au fost în mare măsură eradicate"[18].

În România, cultul penticostal a fost adus îndeosebi de către emigranții ardeleni întorşi din SUA după primul război mondial. Prima comunitate penticostală a apărut în anul 1922 în jud. Arad, iar apoi cultul s-a răspândit în Banat, Transilvania, Bucovina şi în alte zone ale țării. Pentru întâia oară cultul a fost legalizat prin Decizia nr. 64.803/1946, când a fost aprobat şi Statutul de organizare, act reînnoit prin Decretul nr. 1203 din 14 noiembrie 1950. Încă de la apariția în țara noastră, comunitățile penticostale s-au dezvoltat în trei grupări care s-au unificat în anul 1954, luând denumirea de „Cultul Penticostal-Biserica lui Dumnezeu Apostolică". În anii '80, sediul central se afla la Bucureşti, iar cele 794 de comunități existente erau grupate în trei filiale: Arad, Oradea şi Suceava. Organul suprem de conducere era Consiliului Bisericesc, condus de un preşedinte (Pavel Bochian pentru perioada menționată). Cultul dispunea de un Seminar Teologic la Bucureşti, cu o durată de patru ani, care pregătea anual 15 pastori şi edita o dată la două luni „Buletinul Cultului Penticostal", precum şi cărți de rugăciuni şi de cântece religioase[19]. Cu toate că pe plan mondial nu exista un for conducător, în anii '80 cultul penticostal din România întreținea relații cu Conferința Mondială Penticostală, Conferința Europeană a Bisericii Penticostale şi cu biserici penticostale din diferite țări.

În perioada regimului comunist numărul credincioşilor penticostali a crescut exponențial, creşterea fiind de departe cea mai semnificativă dintre toate cultele neoprotestante legale. Pentru perioada de început la acest cult a aderat un număr ridicat de greco-catolici care, după ce au fost

---

[18] Idem, dosar 143, vol. 1, f. 106.
[19] Idem, dosar 148, vol. 5, f. 188-189.

convertiți la ortodoxism, au părăsit biserica oficială[20]. Documentele Departamentului Cultelor au menționat, nu fără o mare îngrijorare, această creștere a numărului de membri. Trebuie amintit că, la fel ca în cazul baptiștilor, cifrele oferite privesc uneori numărul total al credincioșilor și al aderenților, iar alteori, doar numărul penticostalilor botezați, fără a fi socotite persoanele care nu erau majore sau care erau botezate clandestin. În anul 1940, în România era semnalată existența a 4.564 penticostali botezați[21], în 1948 existau 60.000 de penticostali botezați și nebotezați[22], iar în 1965 numărul credincioșilor botezați era de 38.766[23]. După cum se poate observa, în doar 25 de ani petrecuți aproape integral sub dictaturi, dintre care cea comunistă li s-a opus cu înverșunare, numărul penticostalilor botezați a crescut de nouă ori, o creștere cu mult superioară tuturor celorlalte culte neoprotestante, al căror număr de adepți a crescut de maximum trei ori. În anul 1980, în București existau peste 2.000 de penticostali botezați împărțiți în patru comunități, care erau deservite de patru pastori[24]. În anul 1982 cultul penticostal avea 120.720 de membri și 47.735 de aderenți[25], iar la jumătatea anilor '80 cuprindea 90.000 de credincioși botezați și avea 126 de pastori români, maghiari și germani[26]. O sinteză a Departamentului Cultelor de la sfârșitul anilor '80 arăta că, în perioada 1968-1988 numărul penticostalilor a crescut în medie cu 2.721 de credincioși pe an, iar cultul a deschis 93 de case de rugăciuni. Conform Departamentului Cultelor, având în vedere această tendință, „rezultă clar că o atenție sporită trebuie acordată în viitor acestui cult”[27].

În fața presiunilor autorităților comuniste, și în condițiile instalării unei conduceri puțin dispuse să conteste intruziunile statului în viața religioasă a penticostalilor, în preajma anului 1951, în cadrul cultului s-au conturat mai multe grupări penticostale dizidente, care au refuzat să-și desfășoare activitatea în noile împrejurări. Este vorba în general de acele comunități mai conservatoare, care continuau să folosească „vorbirea în limbi” și să refuze asistența medicală, considerând că bolnavii pot fi vindecați numai prin rugăciuni. Numărul membrilor acestor grupări era în 1982 de doar 3.000 de persoane[28], fiind scoase în afara legii.

---

[20] Monica Vlase, *Viața și practica religioasă a comunității creștin penticostale din Cluj-Napoca în perioada dictaturii comuniste*, în „Anuarul de Istorie Orală din Cluj-Napoca”, an III, 2002, f. 135.
[21] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 148, vol. 1, f. 42.
[22] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 44.
[23] Idem, dosar 148, vol. 1, f. 42.
[24] Idem, dosar 143, vol. 1, f. 106.
[25] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 44.
[26] Idem, dosar 148, vol. 5, f. 188.
[27] *Ibidem*, f. 86.
[28] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 99.

Adventiştii de Ziua a Şaptea

Cultul neoprotestant adventist de ziua şaptea s-a constituit ca denominaţiune în anul 1870 în SUA, pe baza unor principii elaborate de Helene White, tipărite şi răspândite apoi în întreaga lume. Numele cultului provine de la latinescul *adventus* (venire), deoarece membrii acestui cult profeţesc momentul venirii lui Hristos pe pământ. Principala caracteristică a preceptelor adventiste era serbarea zilei de cult şi de odihnă sâmbăta şi nu duminica, ei rămânând fideli Vechiului Testament, în care săptămâna începea cu ziua de duminică. Şi adventiştii practică botezul la majorat, considerând acest act drept un legământ cu Dumnezeu. Ei cred în cele zece porunci, „Sfânta Cină" o consideră ca fiind un simbol în amintirea lui Cristos şi practică actul umilinţei, adică spălarea picioarelor. O altă trăsătură distinctivă este reprezentată de respectarea unui regim alimentar riguros, cu excluderea cărnii şi a băuturilor alcoolice.

În România, cultul a fost adus în jurul anului 1880 de către doi predicatori francezi care au ţinut câteva conferinţe religioase la Piteşti. Numărul membrilor a crescut foarte mult în timpul primului război mondial, ceea ce a permis organizarea în anul 1920 a „Uniunii Comunităţii Evanghelice de Adventişti de Ziua Şaptea din România", transformată ulterior în „Uniunea Conferinţelor Adventiste de Ziua Şaptea din România", cu sediul la Bucureşti. Primul preşedinte al Uniunii a fost predicatorul Petre Paulini, care a deţinut funcţia până în 1953, când a decedat. Cultul adventist a fost recunoscut prin Decretul-Lege nr. 407/1946, iar apoi prin Decretul nr. 1203 din 14 noiembrie 1950. În anii '80 Uniunea era formată din patru conferinţe, în Bucureşti, Bacău, Cluj şi Timişoara şi era condusă de un comitet alcătuit din 15 predicatori, în frunte cu un preşedinte (care în deceniul nouă era Dumitru Popa). Comitetul Central al Uniunii veghea la păstrarea unităţii de doctrină şi practică religioasă şi reprezenta cultul în faţa organelor statului. Cultul dispunea de un seminar teologic la Bucureşti, cu durata studiilor de patru ani şi edita revista „Cuvântul adventist".

În plan mondial, organul de conducere era „Conferinţa Generală Adventistă", cu sediul în SUA, iar în plan european, „Diviziunea Euro-Africa", cu sediul la Berna, la ambele foruri conducătoare fiind afiliată şi „Uniunea Conferinţelor Adventiste de Ziua Şaptea din România".

Şi în cazul adventiştilor, Departamentul Cultelor a practicat acelaşi procedeu în ceea ce priveşte evidenţa acestora, ca şi în cazul cultelor neoprotestante amintite anterior. În 1940 erau semnalaţi 12.387 de adventişti botezaţi[29], în 1948 numărul total al credincioşilor şi al aderenţilor era de 60.000[30], în 1960 erau 32.500 de membri botezaţi, organizaţi în 642 de comunităţi, deservite de

[29] Idem, dosar 148, vol. 1, f. 42.
[30] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 44.

130 de predicatori şi evanghelişti[31], iar în 1965 numărul persoanelor botezate se ridica la 34.032[32]. În anul 1980 în Bucureşti numărul credincioşilor a crescut la 3.000, față de 1.677, câți erau în urmă cu zece ani, şi activau în cinci comunități[33]. La nivel național, în anul 1982 existau în 1982 un număr de 94.460 de membri şi 34.550 de aderenți[34], iar la jumătatea anilor '80 cultul înregistra aproximativ 50.000 de credincioşi botezați, români, maghiari şi germani, şi avea 524 de comunități şi 146 de predicatori[35]. Această creştere a rândurilor adventiştilor de ziua şaptea a stârnit temeri la nivelul conducerii regimului, în principal din cauza acelor precepte care nu permiteau desfăşurarea nici unei activități în ziua de sâmbătă, astfel încât de multe ori copiii unor membri ce aparțineau acestui cult nu frecventau cursurile şcolare.

Din interiorul cultului adventist s-au desprins două grupări: adventiştii reformişti şi adventiştii protestanți, ambele scoase în afara legii prin Decizia nr. 1636 din 3 iulie 1951, dată de Ministerul Justiției. Doctrina acestor comunități dizidente era mult mai riguroasă, impunând obligativitatea abținerii de la orice formă de activitate în ziua de sâmbătă (inclusiv de la frecventarea cursurilor şcolare de către copii) şi refuzul depunerii jurământului militar, motive pentru care autoritățile au recurs la aplicarea unor măsuri împotriva acestora (condamnări la închisoare, amenzi foarte mari etc.).

Creştinii evanghelici

Cultul creştin după Evanghelie a apărut la începutul secolului al XIX-lea în Elveția, în rândul mai multor credincioşi evanghelici nemulțumiți de viața religioasă din cadrul Bisericii Lutherane. Principalul precept care a stat la baza acestui grup a fost revenirea la creştinismul primar, la viața ucenicilor lui Hristos, căutând să trăiască în litera Evangheliei. Creştinii după Evanghelie nu recunosc sfinții, icoanele, tainele şi simbolul crucii, ceea ce-i apropie foarte mult de baptişti (lipsindu-le doar salarizarea pastorilor şi subordonarea internațională). Ca şi celelalte trei culte neoprotestante amintite mai înainte, şi în cadrul cultului creştin după Evanghelie se practică botezul la majorat.

În România, ideile acestui cult au pătruns în anul 1855, odată cu venirea institutorului elvețian Francois Berney, care a organizat în Bucureşti adunări de evanghelizare. Primului loc de adunare i s-au pus bazele la Cisnădie, în anul 1899, de către doi misionari elvețieni, Victor Colle şi

[31] Idem, dosar 141, vol. 1, f. 22.
[32] Idem, dosar 148, vol. 1, f. 42.
[33] Idem, dosar 143, vol. 1, f. 103.
[34] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 44.
[35] Idem, dosar 148, vol. 5, f. 187.

Berny Iverdun, care apoi au reuşit să organizeze o adunare şi în Bucureşti. În 1939 cultul creştin după Evanghelie a absorbit, prin fuzionare, mişcarea „Creştinilor după Scriptură”, iniţiată de fostul preot ortodox Tudor Popescu, de la Biserica Cuibul cu Barză din Bucureşti, mişcare apărută între anii 1919-1923. În cadrul cultului creştin după Evanghelie, membrii acestei grupări vor purta numele de „Tudorişti”. Datorită provenienţei lor din sânul Bisericii Ortodoxe, „Tudoriştii” practicau botezul la pruncie, fapt care a determinat apariţia unor numeroase disensiuni între cele două tabere, una dintre principalele consecinţe fiind părăsirea cultului de către unii membrii şi trecerea lor la baptism, de care erau foarte apropiaţi din punct de vedere doctrinar, după cum am mai spus.

Iniţial, cultul creştin după Evanghelie a fost recunoscut de stat prin Decretul-Lege nr. 883/1946, fiind apoi reautorizat prin acelaşi Decret nr. 1203 din 14 noiembrie 1950. Spre deosebire de celelalte culte neoprotestante legale, cultul creştin după Evanghelie nu avea organe intermediare de conducere, existând însă un organ central, Uniunea Comunităţilor Cultului Creştin după Evanghelie, condusă de către o delegaţie alcătuită din trei membri, în frunte cu un prim delegat (funcţie deţinută în deceniul nouă de Victor Dumitrescu, ales în 1979 pe patru ani, apoi de Meliton Lazarovici). Exista, de asemenea, un „Sfat de Fraţi pe Ţară”, format din 15 membri activi şi cinci supleanţi, care se întrunea de două-trei ori pe an, şi o „Conferinţă pe Ţară”, care se reunea o dată la patru ani sau ori de câte ori era necesar a se lua hotărâri de importanţă deosebită, alcătuită din 50 de membri, la care se adăugau trei delegaţi activi şi doi supleanţi. Pentru serviciile religioase oficiate în casele de rugăciuni, cultul folosea „vestitori” (predicatori) neplătiţi, cu excepţia unor pensionari (membri ai „Sfatului de Fraţi” locali) care primeau unele indemnizaţii. Cultul edita trimestrial revista „Calea credinţei”. Deoarece nu exista un for internaţional coordonator, cultul creştin după Evanghelie din România era independent, situaţie similară şi în celelalte ţări în care exista acest cult.

Ca şi-n cazul celorlalte culte neoprotestante, Departamentul Cultelor a semnalat creşterea continuă a numărului membrilor acestui cult, creştere superioară sporului natural, bazată în principal pe atragerea de credincioşi de la alte culte. În 1940 erau 6.414 de membri botezaţi[36], în 1948 numărul total al credincioşilor şi simpatizanţilor era de 20.000[37], iar în anul 1965 doar numărul celor botezaţi atingea cifra de 20.401 persoane[38]. În anul 1980 în Bucureşti numărul total al credincioşilor creştini după Evanghelie era de aproximativ 4.500 de persoane, împărţite în opt comunităţi[39]. În 1982, la nivel naţional, cultul înregistra 32.890 de membri şi 5.552 de aderenţi[40], iar

[36] *Ibidem*, vol. 1, f. 42.
[37] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 45.
[38] Idem, dosar 148, vol. 1, f. 42.
[39] Idem, dosar 143, vol. 1, f. 105.
[40] Idem, dosar 150, vol. 4, f. 45.

la mijlocul anilor ’80 existau circa 27.000 de membri botezați, împărțiți în 380 de comunități, deservite de 80 de vestitori[41].

Trebuie remarcat că în deceniul nouă majoritatea credincioşilor creştini după Evanghelie erau de naționalitate germană şi maghiară[42], probabil veniți de la cultele protestante. Datorită acestor membri, cultul a beneficiat de o bună susținere în Occident, îndeosebi în RFG, concretizată prin trimiterea unei însemnate cantități de materiale religioase şi, mult mai important, prin exercitarea unor puternice presiuni asupra autorităților, forțându-le adeseori să remedieze unele abuzuri.

Departamentul Cultelor

După cum deja am amintit, organul central prin care statul controla cultele era Departamentul Cultelor, care avea atribuții extrem de largi şi discreționare ce-i permiteau intervenții, uneori brutale, în activitatea acestora. Prin Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 286 din 5 martie 1958, pentru organizarea şi funcționarea Departamentului Cultelor, acesta avea următoarele drepturi: „supraveghează şi controlează toate cultele religioase”; „aprobă înființarea şi desființarea de unități, organizații şi posturi de personal de orice fel”; „recunoaşte şi retrage recunoaşterea personalului bugetar şi nebugetar din serviciul cultelor”; „recunoaşte forurile conducătoare ale cultelor şi ale subunităților lor”; „aprobă bugetele cultelor şi supraveghează executarea lor”; „culege orice fel de date şi informații de ordin organizatoric, administrativ şi economic privind cultele”. În structura Departamentului Cultelor funcționa un Corp al Împuterniciților, care avea rolul de a controla practica religioasă la nivelul întregii țări (acest corp era organizat prin H.C.M. nr. 2167 din 19 octombrie 1956). În practică, Corpul Împuterniciților era principalul instrument prin care Departamentul Cultelor realiza supravegherea şi controlul vieții religioase în plan local.

Prin Legea nr. 40 din 1970, Departamentul Cultelor a fost reorganizat, păstrându-şi însă rolul de a „exercita drepturile statului de supraveghere şi control asupra cultelor recunoscute conform legii”. De asemenea, îşi păstra drepturile de a „recunoaşte forurile de conducere (…) şi pe orice deținători de funcții de conducere în cadrul cultelor”(art. 5, lit. h). Prin această lege, Corpul Împuterniciților a fost înlocuit cu inspectorii teritoriali, care acționau în fiecare județ[43].

Activitatea Departamentului Cultelor s-a caracterizat încă de la început prin intruziuni în activitatea cultelor. Documentele interne ale Departamentului Cultelor, unele dintre ele având titluri

---

[41] Idem, dosar 148, vol. 5, f. 189.
[42] Idem, dosar 143, vol. 1, f. 151.
[43] „Buletinul Oficial”, nr. 103, 15 august 1970.

edificatoare (cum ar fi „Notă privind unele aspecte din activitatea nocivă a cultelor şi sectelor"), reflectă întru-totul faptul că această instituţie, în loc să asigure respectarea vieţii religioase a cultelor neoprotestante, privea cu duşmănie activitatea acestora şi încerca să o contracareze prin toate mijloacele. Într-o notă din 20 iunie 1958, se aprecia că „Ceea ce este deosebit de periculos este că aceste culte nu au un caracter static, ci prin însăşi specificul lor ele împing pe fiecare credincios pentru câştigarea de noi prozeliţi (…) Unele elemente din aceste culte împing la acţiuni anarhice, vor să dea vieţii religioase o extindere (să treacă dincolo de lăcaşul de cult) să angajeze activitatea lor cultică şi în sectoare care nu le aparţin, să împiedice buna desfăşurare a acţiunilor obşteşti printr-o intensificare specială a serviciilor religioase"[44]. Acelaşi document arată că una din măsurile luate pentru a controla cultele neoprotestante a fost „promovarea la conducerea acestor culte şi în organele lor intermediare şi locale a unor elemente relativ ataşate", iar „Corpul de Împuterniciţi a avut ca sarcină centrală şi supravegherea tendinţelor negative observate în desfăşurarea vieţii religioase a acestor culte, în primul rând frânarea înmulţirii comunităţilor lor, împiedicarea acţiunilor ilegale etc.".

Totodată, Corpul Împuterniciţilor a fost legat de comitetele executive ale sfaturilor populare regionale şi raionale, „cu scopul de a obişnui organele locale să fie atente la manifestările cultelor, să analizeze activitatea lor"[45]. Se cerea de asemenea acestor organe locale să folosească asociaţiile sportive, căminele culturale, cinematografele şi teatrele pentru „sustragerea tineretului de sub influenţa neoprotestanţilor". Pentru a contracara activitatea acestor culte, Departamentul Cultelor cerea tot organelor locale de stat „să ia măsuri de sistare neautorizată a construcţiilor de case de rugăciuni, de împiedicare de noi construcţii, de sistare a activităţii acelor grupuri de credincioşi care nu întrunesc numărul legal pentru a forma o comunitate, de a împiedica manifestările cultice în afara caselor de rugăciuni, de a cere oricărui deservent să activeze numai pe bază de recunoaştere din partea Departamentului Cultelor şi de a lua măsuri (prin organele Ministerului de Interne) şi de a cere darea în judecată a aşa-zişilor «vestitori ai Evangheliei», «misionari» etc, care cutreieră satele şi casele oamenilor fără să aibă autorizaţie, care de fapt sunt agitatori ce duc o activitate ilegală"[46].

În acelaşi scop, prin poziţia de putere pe care o avea, Departamentul Cultelor urma să treacă la „revizuirea autorizaţiilor acordate comunităţilor acestor culte, pentru oprirea activităţii celor care n-au bază statutară, precum şi a legitimaţiilor deservenţilor, pentru a restrânge numărul lor şi a

---

[44] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 146, vol. 2, f. 20.

[45] Nota aprecia că această colaborare „a dat în general bune rezultate", deoarece în 1957 Comitetele Executive ale Sfaturilor Populare Regionale din Suceava, Oradea, Timişoara, Baia Mare şi Cluj („unde cultele neoprotestante sunt mai răspândite") au emis circulare care cereau organelor locale să supravegheze activitatea acestora (*Ibidem*, f. 21).

[46] *Ibidem*, f. 22-23.

împiedica prozelitismul intens (…) reducerea numărului caselor de rugăciuni, acolo unde obiectiv nu există motive pentru funcționarea lor (…) măsuri ca tirajul tipăriturilor acestor culte să fie redus, pentru ca să nu contribuie la intensificarea prozelitismului”[47]. Toate aceste acțiuni abuzive urmau să fie duse la îndeplinire doar după o analiză atentă, şi în strânsă legătură cu persoane ataşate regimului din conducerea cultelor neoprotestante, pentru a nu duce la o reacție a credincioşilor care dezaprobau politica religioasă a regimului comunist.

Relevant pentru tratamentul la care erau supuse cultele neoprotestante de către Ministerul Cultelor, şi apoi de Departamentul Cultelor, este un memoriu adresat autorităților de stat de către un pastor baptist, redactat la sfârşitul anilor ’50, care denunța toate aceste practici. Se preciza că în anul 1954 Ministerul Cultelor a dorit „reglementarea serviciilor religioase”, scopul real fiind reducerea substanțială a numărului de servicii oferite de biserici. Deoarece conducerea baptistă a refuzat să accepte aplicarea acestor reglementări, „Ministerul Cultelor a anunțat că nu mai recunoaşte acea conducere a Uniunii Baptiste şi a cerut cultului organizarea unui congres şi alegerea unei alte conduceri. La acest congres [ținut în anul 1955 - n.n.] s-a impus de către delegatul Ministerului Cultelor alegerea în conducerea Uniunii a unor persoane cu totul nedorite de delegații la congres. Este suficient să ne aducem aminte că secretar general a fost ales abia la a treia punere la vot, după ce delegatul Ministerului Cultelor a spus categoric că el *trebuie* [subl. în text] ales, fiind singurul acceptabil autorităților de stat”. Autorul memoriului arată apoi cum: „Conducerea astfel «aleasă» în 1955 s-a dovedit a fi gata să accepte fără comentarii orice dispoziții ale Departamentului Cultelor, oricât ar fi fost acestea de contrarii, atât doctrinelor şi principiilor baptiste, cât şi spiritului legilor din țara noastră”[48]. Unele dintre aceste dispoziții ale Departamentului Cultelor pe care Uniunea Baptistă a fost obligată să le accepte, deşi erau contrare statutului şi practicilor religioase ale acestui cult, considerate în mod oficial de către stat a fi inviolabile, au fost: reducerea numărului de servicii oferite, închiderea unor biserici, îndepărtarea unor pastori, alegerea unor membri de conducere şi botezarea unor noi aderenți doar cu aprobarea autorităților etc.

Aceste practici ale Departamentului Cultelor, de împotrivire față de activitatea cultelor neoprotestante, au continuat şi în anii ’80, păstrând aceeaşi notă virulentă. Un document întocmit în anul 1980 de acest Departament, arăta în mod ipocrit cum „garantarea libertății de credință este parte integrantă a politicii de edificare a noii societăți” şi continua în aceeaşi notă, arătând cum cultele se bucurau de multiple drepturi, cum „credincioşii tuturor cultelor participă nestingheriți la serviciile religioase obişnuite sau cu prilejul unor sărbători”, menționând şi ajutorul pe care aceste

---
[47] *Ibidem*, f. 23.
[48] Idem, dosar 143, vol. 1, f. 24-25.

culte îl primesc din partea statului (construirea de biserici şi case de rugăciuni, scutiri de taxe etc.)[49]. Toate acestea erau în contradicţie flagrantă cu situaţia reală din ţară, mulţi credincioşi neoprotestanţi fiind arestaţi şi condamnaţi, sub diverse pretexte, pentru practicarea credinţei lor, iar multe biserici şi case de rugăciuni erau închise abuziv.

Într-un material întocmit la sfârşitul anilor ’70 - începutul anilor ’80 de către directorul Direcţiei Relaţii Culte din Departamentul Cultelor, Eugen Munteanu, intitulat sugestiv „Tendinţe şi manifestări negative ale unor credincioşi aparţinând cultelor neoprotestante”, erau prezentate principalele acţiuni ale acestora, percepute ca manifestări anarhice, nelegale, îndreptate împotriva statului socialist: creşterea extrem de mare a numărului de membri (faţă de anul 1948 numărul baptiştilor a crescut de cinci ori, iar cel al penticostalilor de peste nouă ori), deschiderea a numeroase case de rugăciuni fără autorizaţie, organizarea unor adunări generale neaprobate (în care de multe ori conducătorii loiali regimului erau înlocuiţi cu persoane cu o atitudine mai protestatară, care refuzau colaborarea cu organele statului), susţinerea unor predici care negau dreptul statului de a controla viaţa religioasă, introducerea clandestină în ţară a unor Biblii şi materiale cu conţinut religios tipărite în Occident, depunerea a numeroase cereri de emigrare având ca motivaţie lipsa libertăţilor religioase, creşterea numărului de memorii şi apeluri adresate atât autorităţilor centrale de partid şi de stat din ţară, cât şi posturilor de radio străine (cu precădere „Europei Libere”) şi organizaţiilor internaţionale, în încercarea de a le determina să exercite presiuni asupra statului român etc.[50]. Pentru a preîntâmpina toate aceste acţiuni, se preciza că Departamentul Cultelor a discutat cu conducerile cultelor respective „atrăgându-le atenţia asupra periculozităţii unor asemenea manifestări şi determinându-le să ia măsuri statutare pentru intrarea în legalitate”. Aceste discuţii se pare că au avut succes, deoarece conducerile cultelor baptist, penticostal şi adventist au luat diverse măsuri „prin care cer pastorilor şi credincioşilor să respecte prevederile doctrinare şi statutare, să se opună acţiunilor iniţiate de elementele indisciplinate, îndemnându-i la o comportare corectă şi la respectarea legilor”.

Prin realizarea acestui compromis, Departamentul Cultelor a aprobat înfiinţarea de noi unităţi cultice neoprotestante în judeţele Bihor, Bistriţa Năsăud, Cluj şi Sibiu[51]. Totodată au fost luate măsuri şi pe plan local, unde „unii inspectori judeţeni, dând dovadă de operativitate şi o bună pregătire profesională, în strânsă colaborare cu organele de stat locale şi cu personalul de cult din judeţ, au reuşit să prevină ori să oprească la timp unele manifestări şi tendinţe negative în activitatea

---

[49] *Ibidem*, f. 75-78.
[50] Idem, dosar 148, vol. 3, f. 25.35.
[51] *Ibidem*, f. 35-37.

cultelor neoprotestante". Inspectorii județeni au primit numeroase sarcini în acest sens, printre care şi aceea de a propune, prin intermediul organizațiilor de partid, „să se efectueze prelucrarea la locul de muncă a unor elemente anarhice, care tulbură ordinea publică"[52]. Deoarece această prelucrare era însoțită şi de o avertizare din partea Securității, această ultimă prevedere denotă foarte clar legătura dintre Departamentul Cultelor şi organele de poliție politică. Astfel, instituția administrativă de stat care trebuia să se ocupe cu respectarea întocmai a drepturilor şi libertăților religioase era în fapt un organ represiv, preocupat în primul rând de îngrădirea activității cultelor neoprotestante, în încercarea de a le subordona pe deplin statului totalitar.

Afilierea bisericilor neoprotestante din România la centrele lor conducătoare din Occident şi sosirea unui număr mare de reprezentanți străini ai acestora în țară nu putea stârni decât îngrijorarea Departamentului Cultelor, care într-o „Notă privind unele aspecte din activitatea nocivă a cultelor şi sectelor", din 10 mai 1981, semnala faptul că „se înregistrează o recrudescență a activității de prozelitism şi de instigare a credincioşilor la fapte contrare legilor statului român, determinată de intensificarea acțiunilor desfăşurate de organizațiile religioase reacționare din străinătate, multe dintre acestea subvenționate de C.I.A. şi alte organe de spionaj şi diversiune"[53]. Conform documentului, aceste organizații internaționale introduceau clandestin în țară materiale religioase, incitau la emigrare, doreau înființarea unor grupări dizidente, care să se opună conducătorilor ataşați regimului, instigau la activități protestatare etc. De asemenea, se afirma că aceste organizații „culeg date şi informații cu caracter tendențios despre politica statului în domeniul cultelor, cu privire la măsurile întreprinse de organele de stat împotriva unor persoane ce desfăşoară activități ostile" şi au inițiat mai multe acțiuni de protejare a membrilor cultelor neoprotestante persecutați pentru principiile lor religioase[54]. În urma acestor acțiuni, în anii 1979 şi 1980 ar fi emigrat din România 178 de persoane din rândul credincioşilor neoprotestanți, iar alte 500 de familii „au asemenea preocupări". Pentru a obține aprobarea de plecare definitivă din țară, unele dintre aceste persoane „au recurs la acțiuni deschise de protest, apeluri şi memorii la diverse organizații şi personalități politice din străinătate, vizite la ambasadele unor țări capitaliste etc."[55]. Pentru a exemplifica modul în care aceste organizații religioase din Occident ajută cultele legale şi ilegale, Departamentul

---

[52] *Ibidem*, f. 37-38.
[53] Idem, dosar 150, vol. 2, f. 45.
[54] *Ibidem*, f. 46.
[55] *Ibidem*, f. 47.

Cultelor arăta că „în ultimii cinci ani s-au trimis (…) circa 13 milioane de dolari şi 1,5 milioane mărci vest germane”, la care se adăuga şi abundenţa de materiale religioase trimise ilegal în ţară[56].

Semnificativ pentru evoluţia politicii de contracarare a activităţii cultelor neoprotestante practicată de Departamentul Cultelor este şi faptul că dacă în perioada 1968-1977 această instituţie a aprobat deschiderea a 196 noi case de rugăciuni şi biserici ale respectivelor culte, în perioada 1977-1984 a autorizat deschiderea a numai 55, iar în intervalul 1984-1988 s-a încuviinţat construirea a doar două noi asemenea unităţi cultice[57].

Organul de represiune

Desigur, sarcinile concrete în acţiunile de neutralizare a activităţii cultelor aparţineau Securităţii, principalul organ represiv al statului. La începutul deceniului nouă, îngrijorate de amploarea luată de fenomenul neoprotestant, organele Securităţii au elaborat mai multe planuri de măsuri pentru a încerca să-i reducă importanţa. Din nevoia de a argumenta acţiunile abuzive, documentele Securităţii nu uitau niciodată să amintească faptul că cultele neoprotestante ar avea un caracter antistatal. În opinia Departamentului Securităţii Statului, cultele neoprotestante erau instrumente ale organismelor internaţionale, care la rândul lor erau folosite de statele occidentale pentru amestecul în treburile interne ale României. În acest sens, se menţiona acordarea de ajutoare materiale şi băneşti unor credincioşi, cu scopul de a-i determina să treacă la acţiuni de protest faţă de politica religioasă a statului, instigarea la întocmirea unor memorii sau alte materiale de protest, ce urmau a fi trimise în străinătate pentru a dezvălui persecuţiile religioase din România, instigarea la emigrare pe motiv religios etc. Se menţiona şi „antrenarea unor cercuri şi personalităţi politice din străinătate la acţiuni de solidarizare cu elementele recalcitrante şi ostile”, subliniindu-se şi rolul negativ avut în acest sens de posturile de radio occidentale („Europa Liberă”, „Vaticanul” etc.)[58]. Erau precizate, totodată, şi acţiuni de culegere de date cu privire la politica statului român faţă de culte şi de informaţii „care să poată fi folosite de către serviciile de spionaj”, de crearea unor dizidenţe faţă de conducerile unor culte care nu aveau o poziţie critică faţă de stat[59], precum şi aşa-

[56] „Numai în anul 1980 au fost reţinute la punctele de frontieră peste 100.000 de asemenea materiale, iar circa 50.000 au fost depistate şi confiscate de la diferite persoane din ţară, primite pe căi clandestine” (*Ibidem*, f. 48).
[57] Idem, dosar 148, vol. 5, f. 85.
[58] Idem, dosar 150, vol. 2, f. 5-7.
[59] Într-un plan de măsuri elaborat la 11 februarie 1983 de către cpt. Bordeianu din Direcţia I, ofiţerul care răspundea de problema cultului adventist şi a grupărilor doctrinare dizidente (adventişti-reformişti şi adventişti-protestanţi), şi aprobat de loctiitorul şefului Direcţiei I, col. Constantin Pleşea, se consemna că una din „misiunile” cu care reprezentanţii conducerii internaţionale a cultului adventist vin în România era: „incitarea credincioşilor din cultul A.Z.S. [cum este abreviat cultul Adventist de Ziua a Şaptea - n.n.] la acţiuni de nesupunere faţă de pastorii şi conducătorii acestuia, fiind etichetaţi ca «vânduţi» statului, pe fondul motivaţiei unei aşa-zise campanii de frustrare a credincioşilor de drepturi şi libertăţi pe plan religios” (Idem, dosar 141, vol. 1, f. 162).

zisele îndemnuri la „sustragerea credincioşilor de la acţiuni economice, politice, social-culturale, ştiinţifice, militare etc., pentru a frâna dezvoltarea ţării, pentru a întârzia procesul de formare a conştiinţei noi, socialiste”[60]. De asemenea, nici introducerea ilegală în ţară a unor materiale „cu conţinut mistic şi ostil”, urmată de multiplicarea şi difuzarea clandestină a acestora în întreaga ţară.

Pentru a se putea preveni aceste acţiuni, instrucţiunile Securităţii specificau că lucrătorii operativi trebuiau să supravegheze lăcaşurile de cult şi locurile de întâlnire ale cultelor neoprotestante (biserici, case de rugăciuni, case de adunări etc.). În cazul obţinerii unor informaţii despre organizarea unor adunări ilegale, Securitatea lua măsuri pentru a împiedica desfăşurarea acestora[61]. Trebuiau supravegheate şi locuinţele şi locurile de muncă ale conducătorilor cultelor, ale „persoanelor fanatice” şi ale credincioşilor care au legături cu „emisari străini”, care „audiază şi colportează ştirile transmise de posturile de radio reacţionare, în special «Europa Liberă», cu privire la aşa-zisa lipsă de drepturi şi libertăţi religioase din ţara noastră (…), fac comentarii cu caracter denigrator privind libertăţile religioase din ţara noastră şi instigă la acţiuni ostile pe aceste motive”, care încearcă să creeze dizidenţe, care instigă la plecarea definitivă din ţară pe motiv religios sau care intenţionează să redacteze memorii către autorităţile din ţară sau organismele internaţionale[62].

O atenţie deosebită trebuia acordată cetăţenilor străini, percepuţi ca „emisari ai organizaţiilor internaţionale”, ale căror acţiuni trebuiau neutralizate, ai fiind bănuiţi că introduc clandestin în ţară literatură religioasă şi că ar contribui la radicalizarea acţiunilor credincioşilor neoprotestanţi români faţă de politica religioasă a regimului. Acţiunile Securităţii din anii 1980 şi 1981, de prevenire a introducerii ilegale a materialelor religioase în ţară prin intermediul cetăţenilor străini, au purtat numele de „Canalul-80” şi „Canalul-81”. Tot în această categorie intrau şi diplomaţii acreditaţi în România, îndeosebi cei de la Ambasada SUA, acuzaţi că „sub pretextul respectării drepturilor şi libertăţilor religioase, se amestecă în treburile interne ale ţării noastre”[63]. Faţă de aceste categorii, instrucţiunile prevedeau acţionarea discretă, pentru a nu genera incidente diplomatice şi proteste internaţionale, măsurile trebuind să fie luate „fără implicarea directă a organelor de Securitate”[64].

În aceste situaţii trebuia procedat „prin tragerea la răspundere în conformitate cu prevederile legilor ţării noastre ori cercetarea şi avertizarea sub acoperirea organelor de paşapoarte, iar după caz,

---

[60] Idem, dosar 150, vol. 2, f. 7.
[61] O notă a Inspectoratului Judeţean de Securitate Braşov, din 19 mai 1977, cerea Direcţiei I să ordone inspectoratelor judeţene să ia măsuri pentru a împiedica deplasarea tuturor credincioşilor adventişti-reformişti de pe raza acestora la o adunare a acestui cult ce urma să aibă loc în judeţul Braşov, la Poiana Narciselor, în zilele de 22-23 mai 1977, iar în cazul în care această cerere nu putea fi îndeplinită grupurile respective trebuiau încadrate informativ (Idem, dosar 141, vol. 3, f. 58).
[62] Idem, dosar 150, vol. 2, f. 13.
[63] *Ibidem*, vol. 4, f. 36.
[64] *Ibidem.*

întreruperea dreptului şederii în ţară sau includerea pe lista persoanelor indezirabile. La astfel de măsuri vor fi antrenate mai mult organele de Miliţie, factorii de conducere din administraţia locală şi personalul Departamentului Cultelor, urmărindu-se descurajarea străinilor în cauză şi determinarea lor de a se abţine de la activităţi ostile"[65].

Astfel, în cadrul acţiunii „Canalul-80", iniţiată de Securitate, asupra unui cetăţean german care a încercat să introducă material religios în România au acţionat organele grănicereşti de la Stamora-Moraviţa, care la 10 august 1980 au confiscat de la acesta un număr de 2355 de broşuri religioase, alături de 20 de casete şi 200 de vederi cu Isus, la care se adăugau „«fluturaşi» cu conţinut mistico-religios"[66].

Metoda de bază a Securităţii prin care se realiza supravegherea informativă a obiectivelor şi persoanelor amintite anterior consta în crearea unei reţele informative cât mai extinse şi mai performante calitativ. Nu erau însă omise nici celelalte metode de muncă specifice organelor de Securitate şi Miliţie: verificări, controale, investigaţii, observaţii directe etc.

Pentru atragerea la colaborare erau vizate persoanele care se bucurau de autoritate şi influenţă sau aveau perspective de afirmare în interiorul cultului[67], dar şi persoane aflate în curs de aderare la cultul respectiv[68]. În alegerea candidaţilor la recrutare trebuia „să se evite pe cât posibil elementele fanatice, bigote ori care deţin funcţii de conducere în unele secte ilegale, căci, de regulă, acestea refuză colaborarea"[69]. Se prevedea, de asemenea, şi recrutarea elevilor de la diferitele institute de pregătire ale cultelor, pentru ca ulterior, când aceştia urmau să devină pastori şi eventual să avanseze în ierarhia cultelor, să servească drept instrumente în politica de influenţare a cultelor respective[70].

Pentru crearea reţelei informative, Securitatea recurgea deseori la şantaj şi compromitere, obligând astfel persoanele să ofere din interiorul cultului informaţii privind problemele vizate. Se stipula că „În procesul studierii candidatului este bine să se acorde o atenţie sporită identificării şi găsirii unor abateri de la normele de convieţuire socială, afaceri ilicite, nerespectarea dogmelor

[65] Idem, dosar 141, vol. 1, f. 170.
[66] Idem, dosar 146, vol. 3, f. 69.
[67] *Ibidem*, f. 167. Pastorul penticostal Tiberiu Apolzan, Construcţiilor Industriale Cluj, îşi aminteşte că Securitatea la propunea colaborarea cu precădere intelectualilor, el însuşi fiind solicitat în acest sens, în perioada 1987-1988, dar a refuzat categoric (M. Vlase, *art. cit.*, p. 146).
[68] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 150, vol. 2, f. 15.
[69] *Ibidem*.
[70] În Planul de măsuri din 11 februarie 1983, privind cultul adventist, se specifica în mod expres că „se va acorda atenţie deosebită atragerii la colaborare a elevilor de la Seminarul Teologic A.Z.S. din Bucureşti" (Idem, dosar 141, vol. 1, f. 167).

grupării religioase de care aparţin, deoarece acestea ajută la determinarea lor să colaboreze cu organele noastre”[71].

Un exemplu în acest sens este oferit de o notă redactată de Inspectoratul Județean de Securitate Dâmbovița, în care, după ce se prezenta descoperirea în ziua de 19 aprilie 1980 a unei adunări ilegale a adventiştilor reformişti din comuna Văcăreşti, adunare ținută la domiciliul unei persoane la care s-au găsit 1400 de litri de motorină deținuți ilegal, se arată că acest aspect va fi folosit pentru „inițierea unor măsuri de compromitere şi izolare”[72].

În procesul recrutării, se urmărea să nu se jignească sentimentul religios al persoanei respective, încercându-se totodată să se creeze impresia că informațiile oferite nu vor fi folosite pentru urmărirea unor persoane din motive religioase, ci pentru descoperirea unor fapte de altă natură, care ar prejudicia statul. Se preconiza recrutarea anuală a unui număr foarte mare de colaboratori, tocmai pentru a obține cât mai multe informații, necesare pentru acțiunile de obstrucționare a activității cultelor respective. În anul 1983, doar pentru cultul adventist, numărul informatorilor ce urmau a fi atraşi la colaborare era de 34[73].

Concomitent, urmau a fi diversificate şi extinse acțiunile de influențare, compromitere, dezinformare şi descurajare a persoanelor din cadrul cultelor neoprotestante care nu aprobau politica religioasă a statului. Compromiterea acestora urma să se realizeze atât în rândul masei credincioşilor cât şi a conducerii cultelor.

Rețeaua informativă trebuia să fie folosită pentru a arăta că aceste persoane „nu urmăresc decât obținerea de foloase materiale la adăpostul sectei, sunt meschini, individualişti, lacomi şi avari”. Se dorea crearea de disensiuni între conducătorii aceluiaşi cult prin lansarea în rândul credincioşilor a unor versiuni compromițătoare reciproce. Totodată, „elementele stabilite ca deosebit de fanatice şi active, vor fi contactate periodic, în mod deschis, spre a fi compromise”. Dacă şi aceste planuri eşuau, trebuia acționat „prin organele de miliție şi cele locale ale puterii şi administrației de stat, spre a-i surprinde în adunări şi activități ilegale, urmând a li se aplica măsura amendării contravenționale şi trimiterea în justiție pentru fapte de drept comun”[74]. Această ultimă prevedere a fost des uzitată împotriva tuturor cultelor neoprotestante, după cum vom vedea mai târziu.

În plan extern, în cooperare cu Serviciul D, UM 0544/255 şi UM 0544/201, Direcția I şi serviciile de securitate județene care răspundeau de problema culte-secte urmau să-şi intensifice

---

[71] Idem, dosar 150, vol. 2, f. 14.
[72] Idem, dosar 141, vol. 3, f. 287.
[73] *Ibidem*, vol. 1, f. 166.
[74] *Ibidem*, f. 167-168.

măsurile de penetrare informativă în exterior, îndeosebi în rândul membrilor forurilor conducătoare ale cultelor neoprotestante, pentru a putea combate „acțiunile ostile statului nostru" ale acestora. În atenția Securității se afla obținerea unor date despre preocupările acestor organizații religioase, despre metodele şi mijloacele de acțiune folosite, despre canalele uzitate pentru introducerea de literatură religioasă în România. Se viza şi organizarea unor acțiuni „combinate şi ofensive", pentru determinarea şi influențarea pozitivă a acestora, determinându-i să renunțe la presiunile făcute asupra României în privința respectării drepturilor şi libertăților religioase.

Se aveau în vedere şi acțiuni pentru dezinformarea organizației „Amnesty International" şi a posturilor de radio „Europa Liberă" şi „Vocea Speranței" în privința situației unor persoane persecutate pe motive religioase. Un astfel de caz este relatat într-o notă a Securității din noiembrie 1989, referitoare la cinci penticostali condamnați pentru refuz de încorporare, propunându-se „să se răspundă organizației din străinătate care se interesează de situația lor că cei în cauză nu sunt membri ai unei confesiuni legale, ci au refuzat să îndeplinească o îndatorire patriotică, respectiv satisfacerea stagiului militar, fapt ce contravine chiar preceptelor biblice (Romani, 13, 1-7)"[75].

Deoarece cultele aveau programul public religios limitat la o singură zi pe săptămână, liderii acestora organizau diverse adunări în case particulare, adică în afara bisericii. Aceste întâlniri se făceau în condiții de clandestinitate, deoarece conform art. 24 din Legea cultelor din 4 august 1948, pentru ținerea acestora era nevoie de aprobarea autorităților locale. Aprobarea era acordată doar în cazul organizării unor conferințe sau consfătuiri locale şi presupunea şi supravegherea lor de către inspectorii teritoriali ai Departamentului Cultelor. Viața religioasă în interiorul cultelor neoprotestante fiind mai intensă, aceste adunări aveau loc de mai multe ori pe săptămână, uneori chiar zilnic. Numărul participanților nu era ridicat, din dorința de a nu fi observați de autorități, care, prin intermediul organelor de Miliție, treceau la măsuri punitive contra credincioşilor. Pedepsele constau mai ales în amenzi, care variau între 1.000 şi 5.000 de lei sau chiar în trimiterea în instanță sub diverse pretexte (desfăşurarea unor activități ilicite, deținerea unor materiale ilegale etc.).

Pastorul penticostal Isai Pop povesteşte cum a fost arestat de Miliție în comuna clujeană Hida, în timp ce conducea o asemenea adunare, participanții fiind amendați cu suma totală de 16.500 de lei, o sumă foarte mare pentru acea perioadă[76].

Un raport al Departamentului Cultelor din anul 1980 semnala faptul că cultele recurgeau la convocarea unor adunări generale locale fără acordul Departamentului Cultelor, aşa cum prevedea

---

[75] Idem, dosar 148, vol. 5, f. 1.

[76] Isai Pop declara referitor la acest incident următoarele: „Ş-apăi ne-o amendat ş-am plătit şi ceea amendă" (Monica Vlase, *art. cit*., p. 147).

legea. Conform documentului, cultul baptist a organizat astfel de adunări în județele Arad, Hunedoara (la Simeria), Teleorman („la toate bisericile din sectorul pastorului Geabău Pascu"), Caraş Severin (la Reşița şi Caransebeş), Sibiu şi Suceava, iar cultul penticostal în județele Cluj, Dâmbovița (la Comişani), Sibiu şi în alte localități.

Şi cultul creştin după Evanghelie a ținut astfel de adunări la Târgu-Jiu şi în județul Dâmbovița (la Băleni-Sârbi şi Moreni). La aceste întruniri care nu erau „pregătite şi supravegheate de inspectorul teritorial", credincioşii au ales în conducere persoane „care refuză conlucrarea cu organele de stat", vechii pastori fiind destituiți pe considerentul că ar fi fost „incapabili, trădători, vânduți statului".

În unele locuri, cum au fost bisericile baptiste din Lugoj, Timişoara şi Tulcea, încercările de demitere a pastorilor cu o atitudine favorabilă statului au eşuat, deoarece „măsurile luate de inspectorii județeni, *împreună cu organele de conducere ale cultelor* [subl. nn], au fost eficiente"[77]. Departamentul Cultelor a considerat ca fiind „mult mai gravă" acțiunea din decembrie 1977, când comunitatea baptistă din Bucureşti a convocat o adunare generală care nu avea nici aprobarea organelor de stat, şi nici acceptul conducerii cultului baptist[78]. La o astfel de adunare generală ilegală a credincioşilor baptişti, organizată tot în decembrie 1977, la Reşița, credinciosul Craiovan Ilie a strigat „statul nu are dreptul să se amestece în treburile bisericii decât până la uşa ei" şi a rostit o rugăciune prin care i-a chemat pe ceilalți credincioşi „să se unească împotriva vrăjmaşilor lui Cristos"[79].

Cu o atenție deosebită, autoritățile urmăreau adunările grupărilor neoprotestante dizidente, care nu erau recunoscute oficial, fiind vizate în special cele ale adventiştilor reformişti. O asemenea adunare a fost descoperită la 13 ianuarie 1978 în com. Văcăreşti, jud. Dâmbovița. Din cele 21 de persoane prezente, doar Sandu Marin şi Bratu Aurel au fost amendați conform Decretului nr. 153/1970, restul primind avertismente, iar asupra lui Bratu Zaharia a fost deschisă o anchetă pentru exercitarea fără autorizație a unei profesii. De asemenea, au fost informate organele de partid din unitățile unde aceştia munceau, pentru a fi puşi în discuția colectivelor de muncitori[80]. La 19 aprilie 1980, tot în com. Văcăreşti, jud. Dâmbovița, a fost descoperită o altă adunare ilegală a adventiştilor reformişti, toți cei 14 participanți fiind amendați cu câte 1.000 de lei fiecare, au fost confiscate mai multe materiale de propagandă religioasă, iar asupra lui Sandu Marin, la care s-a ținut adunarea, s-a

---

[77] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 143, vol. 3, f. 29.
[78] *Ibidem*, f. 30.
[79] *Ibidem*.
[80] Idem, dosar 141, vol. 3, f. 123.

început urmărirea penală, deoarece la locuința sa au fost depistați 1.400 litri de motorină[81]. În iunie 1978, la locuința lui Surdu Trandafir, „fost condamnat pentru activitate duşmănoasă, sub masca sectei adventişti reformişti”, din satul Bighici, jud. Timiş, a fost descoperită în flagrant o adunare religioasă clandestină, toți participanții fiind amendați[82].

Ajutor din Apus

În contextul creşterii progresive a numărului de credincioşi, dar şi a dorinței de a atrage cât mai multe persoane, cultele neoprotestante aveau nevoie de cantități tot mai mari de materiale religioase, îndeosebi de biblii, dar şi de alte lucrări, cărți de cântece religioase etc. cum, tocmai din dorința de a contracara acest fenomen, Departamentul Cultelor a acordat cultelor neoprotestante dreptul de a tipări în tipografii proprii doar un număr mic de astfel de materiale, iar pentru importarea acestora se aproba, de asemenea, un număr extrem de limitat, cultele au fost puse în situația de a recurge la procedee care se situau în afara legilor comuniste, în scopul de a-şi asigura necesarul de materiale pentru prozelitism. Metodele folosite erau fie multiplicarea acestora în interior, ceea ce implica însă greutăți extrem de mari, în condițiile statutului totalitar şi rețelei informative dezvoltate de poliția politică, fie prin introducerea clandestină a acestora în țară, de obicei prin credincioşi străini, dar şi prin intermediul unor cetățeni români care aveau legături cu exteriorul, procedeu care, de asemenea, presupunea mai multe riscuri. În cazul materialelor religioase aduse ilegal din străinătate, credincioşii la care erau descoperite puteau fi acuzați de complicitate la contrabandă, ceea ce se sancționa cu închisoarea, conform Legii nr. 30/1978. Totodată, răspândirea acestor materiale putea fi considerată drept infracțiune de difuzare fără autorizație a unor imprimate grafice şi fonice, care, în mod similar, se pedepsea cu închisoarea, conform Legii presei nr. 3/1974. Trebuie precizat însă că aceste pedepse cu închisoarea au fost aplicate cu preponderență doar în anii 1980 şi 1981, în cadrul acțiunilor „Canalul-80” şi „Canalul-81”, până atunci ele fiind puțin uzitate, iar după anul 1982, ca urmare a protestelor şi presiunilor internaționale, au fost extrem de rar folosite.

O notă a Inspectoratului Județean de Securitate Bistrița-Năsăud menționa că la 30 august 1978, asupra credinciosului adventist Dumitru Mureşan au fost găsite mai multe materiale „cu conținut mistic” (în fapt, broşuri şi texte adventiste), iar la 29 septembrie 1978, la Câmpeni, jud. Alba, acestuia i-a fost din nou confiscată „o mare cantitate de broşuri adventiste”. De fiecare dată Dumitru Mureşan a refuzat să declare care era sursa acestor materiale. Nota Securității menționa, de

[81] *Ibidem*, f. 287.
[82] *Ibidem*, f. 136.

asemenea, că „în urmă cu mai mulți ani, în cadrul acțiunii «Antidotul», organele de securitate au mai ridicat de la cel în cauză mai multe materiale cu conținut mistico-religios, multiplicate însă de el”. Nu sunt specificate însă măsurile luate asupra lui Dumitru Mureşan[83].

În anul următor, organele de Securitate din Lugoj au confiscat de la Dănilă Varga, secretarul grupării adventiste de ziua şaptea din Lugoj, un număr de 65 de materiale religioase, care ar fi aparţinut însă adventiştilor reformişti şi Martorilor lui Iehova. Pentru deținerea acestor broşuri, Dănilă Varga a fost sancționat cu amendă şi a fost luat în evidență la dosarul de problemă „culte-secte”[84].

De multe ori descoperirile erau făcute întâmplător, în urma unor simple controale de rutină. Astfel, la 8 decembrie 1979, Miliția Transporturi Feroviare din Timişoara a descoperit asupra lui Traian Capotă, elev în anul IV la Seminarul Teologic Baptist din Bucureşti, un număr de 29 de Biblii, 15 exemplare ale „Noului Testament”, 18 broşuri şi 63 litografii cu Isus Cristos, el refuzând să dezvăluie proveniența materialelor. Pe nota Securității referitoare la acest caz erau adnotate următoarele: „Măsuri de clasificare a cazului: canale şi depozite. *Reluați ancheta membrilor sub acoperirea organelor de miliție* [subl. n.n.]”[85]. Securitatea dorea astfel ca, lucrând disimulat, eventualele măsuri punitive luate să nu poată fi considerate ca represiuni religioase.

În mod similar, la 9 iulie 1978 în gara Bacău au fost descoperite asupra credinciosului adventist Costache Caşcaval un număr de 134 de cărți religioase, iar la percheziția domiciliară alți opt saci cu fascicole religioase. În urma acțiunii, Costache Caşcaval a fost amendat cu 4.500 de lei, Dorina Caşcaval cu 3.000 de lei iar Vasile Axinia cu 3.300 de lei[86].

La 21 iunie 1980, Inspectoratul Județean de sectorul Dâmbovița l-a anchetat, de asemenea, sub acoperirea organelor de Miliție pe Constantin Marin, creştin după Evanghelie, arestat în aceeaşi zi la Găeşti. Asupra acestuia s-au găsit două Biblii şi şapte broşuri religioase. Securitatea a reuşit să găsească un carnet cu numele, adresele şi funcțiile deținute în interiorul cultului ale unui număr de 30 de persoane[87].

Desigur, o mare atenție era acordată grupărilor dizidente, în special adventiştilor reformişti. La 15 noiembrie 1977, lui Nicolae Trifan, adventist reformist, i-au fost confiscate 26 de broşuri religioase şi un casetofon cu 11 benzi înregistrate cu predici, motiv pentru care s-a trecut la

[83] Idem, dosar 141, vol. 3, f. 142.
[84] *Ibidem*, f. 209.
[85] Idem, dosar 146, vol. 3, f. 5-8.
[86] Idem, dosar 141, vol. 3, f. 113.
[87] Idem, dosar 146, vol. 3, f. 17-18.

avertizarea lui de către Securitate. Nota Securității specifica şi faptul că acesta fusese eliberat din penitenciar în anul 1974, după ce suferise o condamnare de patru ani pentru insubordonare[88].

Şi Haralambie Bobescu, adventist reformist, a fost avertizat de Securitate după ce, de la el de acasă fusese confiscat „un volum apreciabil de materiale, unele de proveniență străină"[89]. Un raport din 10 mai 1981 arăta că în ultimii ani „au fost confiscate circa 20 tone de materiale adventiste-reformiste care urmau să fie difuzate în țară, iar 23 de persoane au fost deferite justiției şi condamnate la diferite pedepse"[90].

Acțiunile care au cunoscut cea mai mare amploare din domeniul descoperiri de materiale religioase introduse clandestin în țară au fost „Canalul-80" şi „Canalul-81", în ambele fiind arestați şi condamnați credincioşi aparținând cultului creştin după Evanghelie. Conform rapoartelor Securității, persoanele implicate într-unul din procesele care au constituit operațiunea „Canalul-80" au fost descoperite incidental, în urma unui filtru cotidian organizat de Miliția municipiului Suceava în noaptea de 18/19 octombrie 1980. În timpul acestui filtru au fost oprite două maşini cu numere de Alba, conduse de Paul Gross, din com. Câlnic, jud. Alba[91], şi de Matei Fakner, din oraşul Sebeş. În portbagajele maşinilor au fost descoperiți şapte saci de materiale religioase, care conțineau: „576 Biblii în limba rusă, 167 diverse broşuri şi 40 de casete cu benzi magnetice". Cercetările, după ce au fost extinse asupra mai multor persoane, au scos la iveală faptul că materialele proveneau dintr-un depozit central aflat în Karlsruhe (RFG), depozit care alimenta toate țările socialiste, în principal România, de unde erau trimise în URSS. Potrivit Securității, depozitul ar fi aparținut organizației religioase „Societatea interconfesională de traducere şi răspândirea Bibliei în toate țările lumii", iar acțiunea de introducere ilegală de materiale era coordonată de mai mulți cetățeni vest-germani, aflați în atenția Direcției I, în cadrul acțiunii „Canalul-80". Ancheta a mai relevat faptul că materialele au fost introduse în țară prin intermediul unor studenți teologi vest-germani de la Şcoala biblică din Wiedenest, prin tineri aparținând unei grupări religioase elvețiene (Berghische Gemaide) şi cu ajutorul unor turişti occidentali. Materialele erau transportate spre 13 depozite situate în județele Iaşi, Botoşani şi Suceava, de unde erau introduse clandestin în URSS, prin intermediul ceferiştilor sau a diverşilor credincioşi.

După această descoperire, la 25 octombrie 1980 s-a întocmit un plan de acțiune comun de către Direcția I, Direcția a VI-a, de către Miliția şi Procuratura județului Suceava. Au fost efectuate

---

[88] Idem, dosar 141, vol. 3, f. 55.
[89] *Ibidem*, vol. 2, f. 187.
[90] Idem, dosar 150, vol. 2, f. 47.
[91] Paul Gross mai fusese subiectul unei percheziții teritoriale efectuate la 17 noiembrie 1979, în cursul căreia nu au fost descoperite decât câteva Biblii.

percheziţii la adresele celor doi, dar şi la locuinţa lui Gheorghe Hoffman, din Rădăuţi, şi la adresele mai multor creştini după Evanghelie din comuna Câlnic sau din alte localităţi. La domiciliul unora dintre aceste persoane s-au găsit mari cantităţi de materiale, cum este cazul percheziţiei efectuate la Andreas Baak, din Sighişoara, la care s-au găsit peste 2.000 de broşuri[92]. În final au fost arestate cinci persoane, Paul Gross, Matei Fakner, Gheorghe Hoffman, Mihail Kloos (din com. Miercurea Sibiului, jud. Sibiu) şi Manfred Herbert (din Sibiu), toţi fiind membri ai cultului creştin după Evanghelie. De la aceştia au fost confiscate 10.600 mărci vest-germane, 650 franci elveţieni, 101 dolari americani şi 2.060 zloţi. Alte opt persoane implicate au fost amendate contravenţional. Este vorba despre Vasile Lăcătuş, Petru Ovadiuc, Gheorghe Moloci, Clemente Gherasim, Eusebie Pribeagu, Samuel Hoffman, Silvestru Tcaciuc şi Mihai Bleorţu, acestea fiind persoanele care asigurau introducerea materialelor în URSS.

Paul Gross şi Mihail Kloos au fost acuzaţi de „deţinere ilegală de mijloace de plată străine şi trecerea frauduloasă peste graniţă, prev. şi ped. de art. 37 al. 1 şi 3 din decretul 210/1960; difuzarea fără autorizaţie a imprimatelor grafice şi benzi magnetice destinate informării publice, prev. şi ped. de art. 94 din legea nr. 2/1974; complicitate la infracţiunea de trecere peste frontieră a unor bunuri prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal, prev. şi ped. de art. 26 c.p. raportat la art. 72 din legea nr. 30/1978". Matei Fakner şi Manfred Herbert au fost acuzaţi de „deţinere ilegală de mijloace de plată străine şi trecerea frauduloasă peste graniţă, prev. şi ped. de art. 37 al. 1 şi 3 din decretul 210/1960; difuzare fără autorizaţie a imprimatelor grafice şi benzi magnetice destinate informării publice, prev. şi ped. de art. 94 din legea nr. 3/1974", iar Gheorghe Hoffman a fost acuzat de „complicitatea la infracţiunea de trecere peste frontieră a unor bunuri prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal, prev. şi ped. de art. 26 c.p. raportat la art. 72 din legea nr. 30/1970; difuzarea fără autorizaţie a imprimatelor grafice şi benzi magnetice destinate informării publice, prev. şi ped. de art. 94 din legea nr. 3/1974".

În timpul desfăşurării procesului care a avut loc la Suceava, începând din 25 noiembrie 1980, „Europa Liberă" a difuzat în cadrul emisiunii „Actualitatea românească", prezentată de Emil Georgescu, un comunicat al „Comitetului Creştin pentru Apărarea Libertăţii Religioase şi de Credinţă", care a descris întregul caz, menţionând percheziţiile şi mai ales anchetele (în timpul cărora unele persoane au fost bătute), la care au fost supuşi credincioşii cultului creştin după

[92] Până la 31 octombrie 1980 „au fost efectuate 21 de percheziţii domiciliare, ocazie cu care au fost ridicate următoarele: 2.719 Biblii, 2.135 broşuri şi reviste, 555 ilustrate, 874 foi volante, 1.605 pliante, 5 radiocasetofoane de provenienţă străină, 5 aparate radio de provenienţă străină, 7 casetofoane de provenienţă străină, 135 casete cu bandă magnetică, i maşină tricotat, 12 maşini de gătit electrice, 1 maşină de spălat, 2 congelatoare de 160 litri de fabricaţie străină, 5 verighete false, 2 rolfilme, 4 autoturisme «Dacia-1300» cu casetofoane fiecare, 510 litri motorină, 35 pantaloni confecţionaţi, sustraşi de la cooperativa Radăuţi".

Evanghelie. Comitetul cerea solidarizarea cu cei judecați, declarau o zi de post şi rugăciune pentru aceştia şi făcea apel la preşedinții Jimmy Carter şi Ronald Reagan, la Congresul SUA, la senatorul Henry Jackson şi la Comitetele pentru Apărarea Drepturilor Omului din întreaga lume (printre care „Amnesty International", „Cristian Solidarity", „Kesten College", „Conferința de la Madrid", „Comitetul pentru Apărarea Deținuților Politici din România", „Comitetul intelectualilor pentru o Europă a libertăților" etc.), pentru a lua o atitudine în favoarea celor arestați.

În perioada procesului Securitatea a fost foarte atentă la modul în care erau receptate în rândul credincioşilor măsurile luate de autoritățile statului român. Deoarece mulți dintre aceştia considerau că activitatea celor arestați „nu contravine credinței şi că tot ce au făcut a fost de natură să «transmită cuvântul domnului»", pe o notă a Securității din 29 noiembrie 1980 era făcută următoarea adnotare, la data de 2 decembrie 1980: „Cred că e cazul să se acționeze prin conducerea cultului pentru lămurirea credincioşilor şi determinarea lor să se desolidarizeze de cei arestați şi implicați în caz". Cei cinci au fost condamnați prin sentința nr. 13 din 10 ianuarie 1981. În momentul de față nu deținem date decât despre situația lui Paul Gros, care a fost condamnat la patru ani de închisoare corecțională şi trei ani de interzicere a unor drepturi, dar a fost grațiat la 22 august 1981, beneficiind de Decretul nr. 189/1981. După eliberare, el a depus o cerere de emigrare în RFG, avizată negativ, însă, de către Comisia Județeană Alba, la 15 februarie 1982. Matei Fakner a primit totuşi acordul de a emigra în RFG la 21 ianuarie 1982, ceea ce ne face să credem că şi el a fost grațiat în urma aceluiaşi decret[93].

În cadrul acțiunii „Canalul-81", la 17 septembrie 1981 Inspectoratul Județean de Securitate Mehedinți, pe baza unor materiale informative obținute pe linia problemei contraspionajului german, a luat mai multe măsuri „sub acoperirea organelor de Miliție". A fost descoperit astfel un număr mare de materiale religioase, care au intrat în țară cu ajutorul unui şlep venit pe Dunăre din RFG. În urma anchetei au fost arestate şi trimise în judecată zece persoane, dintre care trei (Klaus Wagner, Maria Delapeta şi Fidia Delapeta) erau membri ai cultului creştin după Evanghelie, cult spre care erau destinate materialele, iar celelalte şapte persoane (Virgil Firu, Ion Viasu, Stan Apostol, Dumitru Braghina, Ion Drăghici, Dumitru Grecu şi Ion Cazacu) erau implicate efectiv în introducerea clandestină a materialelor.

Prin sentința nr. 1967 din 19 decembrie 1981, Klaus Wagner şi surorile Delapeta au fost condamnați la şase ani închisoare, urmând să execute, prin aplicarea Decretului nr. 189/1981, câte cinci ani de închisoare. Continuându-se documentarea acțiunii, au fost arestați alți opt creştini după

[93] Materiale privind întreg caz se găsesc în ACNSAS, fond Documentar, dosar 141, vol. 1, f. 127-128 şi dosar 146, vol. 3, f. 4, 31, 33, 50, 51, 57-68.

Evanghelie, acuzaţi şi ei de a fi fost implicaţi în acel transport de material religios. Este vorba despre Constantin Georgescu, fraţii Silviu şi Mircea Cioată, Ioan Toader, Petru Furnea (toţi din Ploieşti), Horst Feder (din Sighişoara), Ioan Holzman (din Braşov) şi Ioan Răceală. Ei au fost acuzaţi că începând din anul 1978 au transportat şi difuzat mari cantităţi de literatură religioasă, dar şi electrocasnice, introduse în ţară pe şlepul condus de Virgil Firu, condamnat în cadrul procesului primului grup.

Conducătorii grupului erau consideraţi Constantin Georgescu şi Silviu Cioată. Constantin Georgescu, după ce fusese prezentat într-o emisiune a postului de radio „Europa Liberă", din mai 1979, ca fiind persecutat pentru apartenenţa sa la cultul creştin după Evanghelie, a fost avertizat de Securitate la 14 iunie 1980. Silviu Cioată fusese avertizat de mai multe ori de Securitate (la 24 aprilie 1971, pentru că a avut relaţii cu un cetăţean elveţian declarat ulterior indezirabil, şi la 9 septembrie 1976, pentru deţinerea şi difuzarea lucrării „Locul creştinului în socialism", a pastorului baptist Iosif Ţon). În 1977 când, împreună cu Iosif Ţon şi cu alte persoane, a întocmit o lucrare denigratoare la adresa comunismului din România difuzată la „Europa Liberă", Silviu Cioată a fost luat în anchetă, care însă nu s-a finalizat printr-un proces, ci doar cu punerea sa într-o dezbatere publică, la 4 aprilie 1977, şi cu demascarea în presa locală, la 9 aprilie 1977. Toţi cei opt inculpaţi au fost acuzaţi de infracţiunile de „complicitate la contrabandă" (pedepsită prin Legea nr. 30/1978) şi „difuzarea fără autorizaţie a unor imprimate grafice şi fonice" (pedepsită prin Legea presei nr. 3/1974).

În urma procesului, prin sentinţa nr. 368 din 6 martie 1982 a Judecătoriei Ploieşti, Constantin Georgescu a fost condamnat la şase ani de închisoare, Petru Furnea, Ioan Holzman şi Silviu Crişan au fost condamnaţi la câte cinci ani şi şase luni, iar Horst Feder, Mircea Cioată şi Toader Ion la cinci ani şi trei luni. Nu deţinem date despre pedeapsa primită de Ioan Răceală. Prin Decizia nr. 193/11 martie 1982, Tribunalul judeţului Prahova a respins recursurile tuturor inculpaţilor. Drept reacţie, ziarul religios „Evangelische Information", din RFG, a publicat în numărul din 14 aprilie 1982 un articol cu titlul „România: închisoare pentru difuzare de Biblii", în care erau prezentate date despre condamnările suferite de cele două grupuri. În urma presiunilor internaţionale, prin Decretul Prezidenţial nr. 200 din 27 iulie 1982 toţi inculpaţii creştini după Evanghelie au fost eliberaţi[94].

Impedimente confesionale

---

[94] Materiale referitoare la aceste cazuri se găsesc în ACNSAS, fond Documentar, dosar 146, vol. 2, f. 42-49 şi vol. 3, f. 75-76 şi dosar 150, vol. 3, f. 10, 73-74.

Un alt motiv pentru care numeroşi credincioşi neoprotestanți au fost trimişi în închisoare l-a reprezentat refuzul acestora de a se prezenta la încorporare sau refuzul de a depune jurământul militar. Mircea Dragomir, adventist de ziua şaptea, încorporat pentru satisfacerea stagiului militar, deoarece „a refuzat să execute programul de pregătire militară şi politică în zilele de sâmbătă, motivând că preceptele credinței sale nu-i permit acest lucru", a fost condamnat la trei ani de închisoare pentru infracțiunea de insubordonare. După eliberarea din detenție, în anul 1977, el a recurs la „unele acțiuni protestatare", invocând condamnarea sa pe nedrept. În 1978, fiind iarăşi încorporat, a fost condamnat la patru ani închisoare, tot pentru insubordonare. Pentru că şi în penitenciar a protestat față de această condamnare, la 10 octombrie 1978 a fost avertizat de Securitate. La 15 octombrie 1980 era deținut în Penitenciarul Galați[95]. La 1 septembrie 1976 Serviciul Instanțelor Militare a respins cererea înaintată de Petre Vasile pentru grațierea fiului său, Veniamin Vasile, condamnat la patru ani pentru insubordonare deoarece „a refuzat să depună jurământul militar, să primească arma şi să lucreze sâmbăta". O cerere similară a fost înaintată şi Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România[96]. Un material al Securității menționa numele Constanței Bistriceanu din com. Ciuperceni, jud. Dolj, care „a încercat să trimită postului de radio Europa Liberă o scrisoare în care afirma că fiul ei, Bistriceanu Lucian, este condamnat la închisoare pentru că a refuzat să execute nişte ordine sâmbăta, în timp ce se afla în armată. Cere eliberarea acestuia şi «garantarea dreptului la credință»"[97]. La 1 noiembrie 1988, prin Sentința numărul 52, Tribunalul Militar Iaşi a condamnat un număr de cinci credincioşi penticostali pentru refuz de prezentare la încorporare. Petru Mureşan a fost condamnat la patru ani şi şase luni închisoare, Constantin Lungoci, Zaharia Moroşan şi Onofrei Chindriş la patru ani de închisoare, iar Constantin Cârdei la trei ani şi şase luni închisoare. Dintre aceştia, Petru şi Zaharia Moroşan erau penticostali dizidenți. Toți au fost arestați la 17 octombrie 1988. În noiembrie 1989, Crin Lungoci şi Petru Moroşan erau deținuți la Penitenciarul Chilia, iar restul la Penitenciarul Gherla. Deşi în dreptul fiecăruia era specificat cultul de care aparținea, la sfârşitul notei se cerea să se răspundă organizațiilor internaționale care se interesau de ei că cei în cauză nu sunt membrii nici unei confesiuni legale, cu toate că Onofrei Chindriş, Constantin Lungoci şi Constantin Cârdei aparțineau unui cult recunoscut de stat[98].

O mare problemă era ridicată autorităților de către credincioşii cultului adventist de ziua a şaptea, care refuzau să-şi trimită copii la şcoală sâmbăta, zi considerată sfântă. Un raport elaborat de

---

[95] Idem, dosar 141, vol. 1, f. 70-71.
[96] *Ibidem*, vol. 3, f. 93-94.
[97] Idem, dosar 150, vol. 1, f. 16.
[98] Idem, dosar 143, vol. 5, f. 1.

şeful Serviciului IV al Direcţia I, lt. col. I. Banciu, din 22 decembrie 1972, atestă că au fost identificaţi aproximativ 4000 de copii ai căror părinţi nu-i lasă să meargă sâmbăta la şcoală „cu toate încercările de lămurire ale organelor competente". Judeţele cu numărul cel mai mare de astfel de cazuri erau: Sibiu (90), Cluj (80), Iaşi (60), Bacău (50), Teleorman şi Suceava (35), Vaslui (30) şi Prahova (20). Numeroase erau cazurile în care adventiştii, deşi îşi lăsau copii sâmbăta la şcoală, nu le permiteau să desfăşoare nici o activitate şcolară şi nici participarea la activităţile practice (îndeosebi cele efectuate în agricultură). Ca soluţii la acest fenomen, Direcţia I prevedea desfăşurarea unor măsuri educative pentru atragerea acestor copii la şcoală, influenţarea prin reţeaua informativă (fiind subliniate mai multe succese înregistrate prin această metodă), intervenţii ale Departamentului Cultelor la nivelul conducerii cultului, acţionarea cu operativitate mai mare de către inspectorii judeţeni de culte pentru descoperirea şi înlăturarea acestor situaţii[99].

Reacţiile credincioşilor

Nemulţumiţi de politica religioasă a regimului, credincioşii cultelor neoprotestante recurgeau uneori la trimiterea unor memorii de protest către autorităţile centrale şi locale. Câteodată acestea erau rezolvate în mod favorabil de către organele statului de teama că în caz contrar credincioşii vor trimite memorii în exteriorul ţării, făcând cunoscute persecuţiile religioase la care erau supuşi sau vor recurge la acţiuni de protest mult mai vehemente în interiorul ţării.

Chiar în anul în care România a semnat Actul de la Helsinki, cultul penticostal a înaintat un memoriu preşedinţiei, cerând dreptul de a se întâlni în mai multe programe în cadrul singurei zi de cult de care beneficiau[100]. Memoriul a fost avizat pozitiv, penticostalii obţinând dreptul de a se aduna la biserică nu doar duminica dimineaţa, ci şi seara.

La 26 august 1977, un grup compus din 10 penticostali din Mediaş s-a prezentat la Departamentul Cultelor cu un memoriu prin care cereau autorizarea construirii unei case de rugăciuni, „ameninţând cu acţiuni de dezordine". Ei afirmau, de asemenea, că în caz contrar se vor adresa conducerii superioare de partid şi de stat. Raportul Securităţii specifica faptul că ridicarea acelei case de rugăciuni fusese avizată favorabil de Consiliile Executive ale Comitetului Popular Municipal Mediaş şi Comitetului Popular Judeţean Sibiu, „însă Departamentul Cultelor tărăgănează soluţionarea lui". Securitatea, care cunoştea starea de nemulţumire existentă în rândul penticostalilor, arăta că „situaţia acestei construcţii a fost inclusă în urgenţa de către Direcţia I, spre

[99] Idem, dosar 141, vol. 1, f. 41-50.
[100] Declaraţia lui Tiberiu Apolzan (M. Vlase, *art. cit.*, d. 143).

a fi rezolvată de Departamentul Cultelor”[101]. O acțiune similară au întreprins şi 36 de penticostali din comuna Fărcaşa, județul Maramureş, care în luna martie 1981 s-au deplasat în grup la Bucureşti pentru a reclama demolarea casei lor de rugăciuni[102].

Un material al Direcția Relații Culte din Departamentul Cultelor semnala că, la sfârşitul anilor ’70 s-a înmulțit numărul de memorii adresate de credincioşii baptişti organelor de partid şi de stat, județene şi centrale, cât şi Departamentului Cultelor. Elocvent pentru modul cum vedea Departamentul Cultelor aceste petiții este următorul pasaj: „Reține atenția tonul violent al unor astfel de memorii, insolența unor semnatari care îşi permit să amenințe cu străinătatea, cu emigrarea din țară dacă nu li se satisfac cererile, uneori dând chiar şi termene ultimative până la care să se răspundă la cererile lor, afirmând că în caz contrar vor încălca legea”[103]. La 10 martie 1986, pastorul Mihai Huşanu, preşedintele Uniunii Comunităților Creştine Baptiste, a înaintat un memoriu către Departamentul Cultelor, cerând anularea interzicerii ținerii de servicii religioase în biserica baptistă din oraşul Beclean, biserică neautorizată de către organele locale ale puterii de stat. Memorii similare au fost înaintate Consiliilor Populare ale oraşului Beclean şi județului Bistrița Năsăud[104]. În august 1982, Matei Trifu, din Brăila, a adresat un memoriu Consiliului de Stat al RSR, în care denunța abuzurile Securității locale, în special ale lt. col. Nichiforescu, care la 22 iunie 1982 l-a înjurat şi bătut pe Ilie Trifu, fratele său. În memoriu, Matei Trifu preciza: „Cum, prin articolul 17 şi 30 din Constituție, cetățeanul român este liber să creadă în ce vrea, noi avem dreptul de a fi liberi să ne trăim credința, atâta timp cât principiile statului nu sunt lezate cu nimic de credința noastră”[105].

La 12 octombrie 1989, „Europa Liberă” a difuzat, la emisiunea „România şi drepturile omului”, un apel adresat lui Nicolae Ceauşescu de un grup de credincioşi din oraşul Bistrița, membri al cultului Creştin după Evanghelie, solicitând construirea unei noi case de rugăciuni, în locul celei demolate „cu mobilizări de forțe din partea autorităților locale”. Încă de la începutul apelului se arăta că: „Încă şi în zilele de astăzi, creştinii din România sunt supuşi unor mari persecuții, prigoanei şi amenințărilor din partea autorităților locale”. Deşi conducerea bisericii din Bistrița a trimis numeroase apeluri şi adrese la Departamentul Cultelor, Consiliul popular municipal, Comitetul județean de partid şi Inspectoratul Județean Bistrița Năsăud al Ministerului de Interne pentru a opri demolarea, ele au rămas fără răspuns timp de un an. În aceste condiții, cei 600 de credincioşi au

[101] Idem, dosar 146, vol. 2, f. 37; dosar 150, vol. 2, f. 29.
[102] Idem, dosar 150, vol. 2, f. 48-49.
[103] Idem, dosar 148, vol. 3, f. 35.
[104] Idem, dosar 150, vol. 5, f. 163.
[105] Idem, dosar 149, vol. 2, f. 46-48.

adunat bani pentru a construi o nouă casă de rugăciune, dar autoritățile locale nu au răspuns cererii lor de a autoriza această nouă construcție.

La 17 şi 29 august 1989, primarul municipiului Bistrița, Lupşan, însoțit de echipe de muncitori, a încercat fără succes să demoleze biserica deoarece s-a lovit de împotrivirea fermă a credincioşilor, care au apărat-o. În urma acestui eşec, autoritățile locale au trecut la acțiuni în forță. Textul apelului este relevant: „La 1 septembrie a.c., la orele 9,30, plutoane de ofițeri şi subofițeri de Miliție şi Securitate au invadat strada Cloşca, nr. 7, unde se afla lăcaşul, iar străzile din jur au fost blocate. S-a format un cordon din trupe antiteroriste cu câini. Milițienii au început să-i lovească cu bastoane pe toți cei aflați la biserică, unora rupându-le chiar coaste, cum a fost cazul lui Roman Dragoş şi Marin Pătru. În aceste condiții, au dărâmat locaşul care avea menirea să fie un loc unde să se citească Evanghelia. Mulți creştini au fost duşi la Securitate, anchetați şi loviți, pe motiv că ar fi fost inițiatorii acestei construcții. Primul secretar Buşui a dat dispoziție la toate întreprinderile ca toți pocăiții ce dețin funcții de conducere sau au studii superioare să fie mutați la un alt loc de muncă". Credincioşii îi cereau lui Nicolae Ceauşescu să dea ordin ca „organele de partid din Bistrița să înceteze persecutarea creştinilor", iar Departamentului Cultelor, „care a înlăturat din slujbă trei pastori cu legitimație, înlocuind-i cu alții după vederile lor", să îndrepte situația[106]. Ultima doleanță atestă clar intruziunile Departamentului Cultelor în viața cultelor, care în loc să apere libertățile religioase ale acestora urmărea doar obținerea obedienței lor față de dictatură.

În condițiile în care în România drepturile şi libertățile religioase, mai ales în cazul cultelor neoprotestante, erau limitate, iar membri acestor culte erau deseori supuşi la abuzuri din partea autorităților, erau frecvente cazurile în care credincioşii trimiteau diferite memorii, apeluri, scrisori deschise etc. în străinătate, dorind să facă cunoscută situația lor, în speranța că în urma protestelor internaționale statul român va remedia situația. Cei mai mulți se adresau postului de radio „Europa Liberă", dar şi forurilor internaționale conducătoare ale cultelor din care făceau parte, unor diplomați străini sau chiar unor preşedinți occidentali. O mare parte din aceşti credincioşi cereau intervenția organismelor internaționale pentru a determina autoritățile române să le aprobe emigrarea din țară, văzută ca singură soluție pentru a practica o viață religioasă liberă. Trebuie amintit că de multe ori, din dorința de a avea o imagine cât mai bună în exterior, în contextul în care dictatorul preciza întotdeauna că România susține „pacea şi dezarmarea mondială", protestele internaționale duceau la rezolvarea favorabilă a unor situații.

[106] *Ibidem*, vol. 5, f. 37-39.

La 1 iulie 1987, pastorul penticostal Milovan Blăgăila, din Arad, a trimis o scrisoare postului de radio „Europa Liberă", cerând ca acesta să facă cunoscută situația lui şi să trimită scrisoarea Congresului SUA, pentru a-i acorda viză de emigrare. Cu o zi înainte, la 30 iunie 1987, Milovan Blăgăila a cerut o audiență la Ambasada SUA din Bucureşti, menționând în cerere că este supus la persecuții pentru convingerile sale religioase. În scrisoarea adresată „Europei Libere", el a prezentat cauzele care l-au determinat să ceară emigrarea şi pentru care a apelat la această formă de protest. Fiind pastor în Arad din 1977, el a cerut prin numeroase memorii înaintate Departamentului Cultelor şi lui Ceauşescu autorizarea deschiderii unor noi biserici în zonă, deoarece numărul credincioşilor crescuse foarte mult şi nu mai puteau fi deserviți în cele existente. În memorii el a cerut şi stoparea acțiunii de sancționare de către Miliție a credincioşilor săi cu „amenzi mari", de 5.000 de lei. Drept răspuns la aceste petiții, la 27 mai 1983, organele Securității, alături de inspectorul de culte şi procurorul şef din județ, au intrat în biserica penticostală din cartierul arădean Aurel Vlaicu şi i-au arestat pe toți credincioşii: „Eu eram la amvonul bisericii şi predicam, oamenii Securității au venit până la amvon şi mi s-a spus «afară sunt maşinile ca să vă ducem la centrul Securității». Eu am fost amendat cu suma de 5000 de lei, ceilalți între 1000 şi 3000 lei".

Milovan Blăgăila a anexat scrisorii şi declarația unui credincios care s-a aflat şi el printre cei arestați, declarație care reia descrierea acelei descinderi. Nu putem să nu remarcăm faptul cum autoritățile comuniste îşi permiteau să-i aresteze în plină slujbă religioasă pe membrii unui cult recunoscut de lege şi ale căror drepturi erau apărate oficial de Constituție, de alte legi interne (Legea Cultelor) şi de tratatele internaționale pe care România le semnase. Pastorul mai afirma în scrisoare şi faptul că datorită persecuțiilor, în anul 1986, copii săi au fost obligați să abandoneze şcoala[107].

În anul 1980, Securitatea a întocmit o listă cu numele tuturor neoprotestanților care au trimis sau au încercat să trimită memorii, apeluri sau alte materiale în străinătate, menționând şi motivele care i-au determinat să recurgă la această formă de protest. Vom prezenta în continuare cazurile câtorva dintre aceste persoane. Tudor Codruț, din Braşov, adventist, „a încercat să se adreseze la ONU" în dorința de a emigra, arătând că era persecutat pe motive religioase, suferind o condamnare la închisoare. Ioan Dărăbanț, din comuna Petreşti, județul Alba, penticostal, s-a adresat Consiliului Mondial al Bisericilor de la Roma, solicitând şi el sprijin pentru emigrare. Simin Medrea, din Arad, baptist, a trimis o scrisoare unui român din SUA, cerându-i să intervină la Alianța Mondială Baptistă pentru „soarta bisericii baptiste din Arad". Valerică Petrini, din Ploieşti, care „se manifestă ostil față de politica statului nostru", s-a adresat preşedintelui Jimmy Carter, cerându-i sprijinul pentru a

[107] *Ibidem*, vol. 4, f. 10-14.

emigra în SUA, unde dorea să devină misionar baptist. O adnotare preciza că el a plecat din țară la 20 mai 1980. Cereri similare au înaintat şi alte persoane[108].

Un material întocmit de Departamentul Cultelor în 1980 semnala numărul mare de memorii trimise în străinătate de baptişti. Conform documentului, „declanşată în 1973 cu «memoriul celor 50 de pastori baptişti», acțiunea a fost amplificată de Iosif Țon cu mai multe memorii şi scrisori deschise". Se specifica faptul că după acest moment au fost redactate mai multe documente de acest tip: al lui Iosif Țon (în decembrie 1977), cel semnat „Tineretul bisericii baptiste din Iaşi", „«Punctul nostru de vedere», inițiat de Sărac Iosif, Geabău Pascu şi Taloş Vasile, din comunitatea Bucureşti, care au şi umblat cu el prin țară strângând semnături de la mai mulți pastori baptişti din diverse județe (unii dintre aceşti pastori au retractat ulterior semnăturile)" şi memoriul bisericii baptiste din Reşița, „citit de curând şi la postul de radio «Europa Liberă»".

Departamentul Cultelor sublinia „substratul politic al acestor acțiuni întreprinse cu motivare religioasă"[109], încercând astfel să abată atenția de la nerespectarea libertății religioase în România. În opinia Departamentului Cultelor, pastorul baptist Iosif Țon, din Oradea, şi-a început acțiunile protestatare „la instigarea organizațiilor religioase reacționare din străinătate". Era vizat în acest caz „Centrul pentru studierea religiei şi comunismului" de la Londra, cu care Iosif Țon ar fi luat contact în perioada 1968-1972, când şi-a desăvârşit studiile teologice în Anglia. Iosif Țon a redactat şi difuzat în rândul baptiştilor, dar şi în rândul altor cercuri din țară şi străinătate, mai multe lucrări, printre care „Locul creştinului în socialism" şi „Manifestul credinței", denunțând politica antireligioasă a statului ateist român. Totodată, pastorul a trecut la acțiuni de organizare a tineretului baptist într-o uniune națională, care să fie condusă de un „Comitet pentru apărarea credinței". În activitatea sa, el a fost ajutat de pastorul Liviu Olah şi de credinciosul Aurel Popescu. La sfârşitul anilor '70 - începutul anilor '80, Iosif Țon s-a stabilit în SUA, dar şi aici era urmărit de Securitate, fiind lucrat de maiorul Aurel Zapodean în D.U.I. „Misionarul", încercându-se influențarea sa pentru a-şi înceta campania de la „Europa Liberă" pentru respectarea drepturilor religioase în România[110].

Autoritățile au prezentat şi acțiunea baptistului Pavel Nicolescu, din Bucureşti, ca fiind tot rezultatul amestecului în treburile interne ale României al organizațiilor religioase internaționale anticomuniste, în speță a „Solidarității internaționale creştine". În aprilie 1978, Pavel Nicolescu, împreună cu alți opt baptişti din Bucureşti şi din județele Timiş şi Caraş Severin, a înființat „Comitetul român de apărare a libertăților religioase şi de conştiință", cu scopul informării opiniei

[108] Idem, dosar 150, vol. 1, f. 16-19.
[109] Idem, dosar 148, vol. 3, f. 35.
[110] Idem, dosar 146, vol. 3, f. 72; dosar 148, vol. 3, f. 31-32; dosar 150, vol. 2, f. 46.

publice mondiale despre lipsa de drepturi religioase în România. În scurt timp, numărul aderenţilor la acest comitet s-a mărit la 27 de persoane, fiind atraşi membri din judeţele Cluj, Arad, Iaşi şi Hunedoara. În anul 1979, prin intermediul preotului ortodox Gheorghe Calciu-Dumitreasa, Pavel Nicolescu a intrat în legătură cu iniţiatorii „Sindicatului Liber al Oamenilor Muncii din România", pe care i-a încurajat în acţiunea lor. Autorităţile au trecut la arestarea şi condamnarea unora dintre membri comitetului, ceilalţi, printre care şi Pavel Nicolescu, au fost forţaţi să emigreze, marea majoritate stabilindu-se în SUA[111].

Faţă de amestecul tot mai agresiv al statului în viaţa religioasă a credincioşilor neoprotestanţi, dar şi faţă de deteriorarea continuă a condiţiilor de viaţă, s-au înregistrat cazuri în care unii membri ai acestor culte şi-au exprimat nemulţumirea, manifestându-se uneori chiar în biserică. Departamentul Cultelor a semnalat cazurile pastorilor baptişti Pascu Geabău, Ion Duduică, Iosif Ştefănuţ, Vasile Taloş şi Vasile Brânzei, dar şi ale credincioşilor baptişti Ştefan Mărcoi şi Filip Dincă, care „ţin predici în care învinuiesc conducerea cultului de incapacitate, lipsă de activitate şi atitudine servilă faţă de organele de stat (…) incită credincioşii la nesupunere faţă de autoritatea de stat, negând dreptul acestuia de supraveghere şi control a vieţii religioase".

De asemenea, la biserica baptistă din Craiova, seminaristul Petru Ciolac a chemat credincioşii la luptă „împotriva statului care este împotriva credinţei", chemare care se adaugă celei a lui Ilie Craiovan, baptist din Reşiţa, care a afirmat în biserică următoarele: „Statul nu are dreptul să se amestece în treburile bisericii decât până la uşa ei".

În mod similar, mai mulţi credincioşi penticostali din judeţul Alba şi-au exprimat în casa de rugăciune nemulţumirea pentru „lipsa de drepturi de a-şi exercita credinţa", dar şi pentru „condiţiile proaste de trai"[112].

În acelaşi sens, adventistul-reformist Daniel Neamţu, condamnat în 1972 pentru insubordonare, a fost avertizat la 27 decembrie 1977 de Inspectoratul judeţean de Securitate Prahova pentru că „a purtat discuţii calomnioase la adresa conducerii noastre de partid şi a interpretat tendenţios noile legi ale statului nostru"[113].

Un protest foarte vehement s-a înregistrat şi din partea familiei Tânjală, din Bucureşti, formată din 11 persoane, toate membre ale cultului creştin după Evanghelie, protest cauzat de dorinţa autorităţilor de a le demola casa, „în vederea construirii noului centru civic". În noile condiţii, familia Tânjală nu a dorit să mai rămână în România, depunând cerere de emigrare în SUA.

[111] Idem, dosar 150, vol. 2, f. 46 şi vol. 4, f. 51.
[112] Idem, dosar 148, vol. 3, f. 30.
[113] Idem, dosar 141, vol. 3, f. 86.

Deoarece autoritățile refuzau să le aprobe cererea, ei au amenințat că vor recurge la memorii şi proteste şi vor face greva foamei, încercând să se opună pe orice cale demolării locuinței. Față de această situație, şeful UM 0800 Bucureşti cerea UM 0200 Bucureşti „să se întreprindă tot ce este posibil cu privire la eliberarea paşapoartelor, pentru a se putea preveni eventuale acte de dezordine din partea acestora”[114].

Un caz oarecum asemănător este şi cel al pastorului adventist Ioan George Mateescu, din Bucureşti. După ce Comisia Guvernamentală i-a respins, în iulie 1980, cererea de emigrare în Austria, acesta s-a adresat cu mai multe memorii organelor de stat, iar în octombrie 1980 a făcut, împreună cu familia, greva foamei la domiciliu timp de 10 zile. Totodată, „Europa Liberă” a difuzat două scrisori ale acestuia, în octombrie 1980 şi iulie 1981, în care cerea ajutorul organizațiilor internaționale pentru a emigra. La 10 mai 1982 era urmărit de Securitate prin DUI[115].

Din dorința de a putea practica religia în libertate, fără constrângeri din partea autorităților, începând cu anii ’80, în paralel cu agravarea continuă a calității vieții cotidiene din România, numeroşi credincioşi neoprotestanți au depus cereri pentru emigrare în Occident, speculând poate şi încălcarea drepturilor lor religioase de către statul comunist. Un raport al Departamentului Cultelor de la începutul anilor ’80 arăta că doar din județul Arad au fost depuse circa 600 de cereri de emigrare din partea baptiştilor şi penticostalilor, toate motivate cu lipsa libertăților religioase, fenomen prezent şi în județele Suceava, Bistrița Năsăud, Hunedoara şi, de mai mici proporții, în Ialomița. În acord cu poziția oficială privind amestecul puterilor străine, „deranjate de politica de pace şi dezarmare promovată de România”, în treburile interne ale statului nostru, documentul specifica faptul că aceste cereri au fost depuse „sub influența propagandei duşmănoase externe”[116]. În multe cazuri credincioşii neoprotestanți amenințau cu apelul la postul de radio „Europa liberă” sau la diferite organisme internaționale în situația în care autoritățile ar fi respins cererile lor de plecare definitivă din țară.

Concluzii

În încheiere, vom aminti doar faptul că toate eforturile statului comunist de a obstrucționa activitatea cultelor neoprotestante au eşuat în mod lamentabil. Această realitate a început să devină evidentă încă din a doua jumătate a anilor ’70, când numărul credincioşilor celor patru culte a crescut într-un mod exploziv, cu toate piedicile puse de autorități. În condițiile situației represive

[114] *Ibidem,* vol. 2, f. 473-478.
[115] *Ibidem*, f. 393-395.
[116] Idem, dosar 148, vol. 3, f. 34.

generalizate la nivelul întregii țări, a deteriorării continue a nivelului de trai, a lipsei posibilității de afirmare fără o atitudine obedientă față de putere şi a izolării internaționale a țării din anii ’80, mulți locuitori ai României găseau un refugiu în religie. Deoarece o parte dintre aceste persoane considerau Biserica Ortodoxă Română ca fiind compromisă datorită „pactului” cu dictatura comunistă, privirile lor s-au îndreptat către cultele neoprotestante, considerate a fi mai puțin obediente față de regim. Cum deja am amintit, din aceleaşi motive, un număr mare de foşti credincioşi greco-catolici, refuzând trecerea forțată la ortodoxie, au aderat la neoprotestantism, îndeosebi la cultele baptist şi penticostal, ceea ce şi explică masa mare de membri a acestor culte existente în Ardeal.

Oricare ar fi fost motivele pentru care aceste persoane au trecut la practicarea religiei neoprotestante, cert este faptul că regimul ateist, cu toate mijloacele de care dispunea, nu a reuşit să stopeze acest fenomen, eşuând în încercarea de a-i determina pe credincioşi să renunțe la religia în care credeau.

Publicat în Adrian Nicolae Petcu (coord.), *Partidul, Securitatea şi Cultele, 1945-1989*, Editura Nemira, Bucureşti, 2005, pp. 350-394.